

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
BOHEMISTIKA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SROVNÁNÍ ZNALOSTI PRAVOPISU MEZI ŽÁKY ZÁKLADNÍ ŠKOLY A
STUDENTY STŘEDNÍ A VYSOKÉ ŠKOLY

Vedoucí práce: PhDr. Štěpán Balík, Ph.D.

Autor práce: Veronika Plášilová

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 3.

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 17. 5. 2013

.....

Poděkování

Děkuji tímto vedoucímu své bakalářské práce panu **PhDr. Štěpánu Balíkovi, Ph.D.**, za jeho cenné rady, odbornou pomoc a za čas, který mi věnoval. Dále bych chtěla poděkovat všem paním učitelkám češtiny, které ve svých třídách rozdaly zkoumané testy a ředitelům a ředitelkám, že mi vyšli vstříc a dovolili mi testovat na jejich školách.

Anotace

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou, V teoretické části vysvětluji pojmy jako je pravopis, obecná a spisovná čeština, norma, úzus a kodifikace. Součástí práce je také vývoj pravopisu. Dále se věnuji přehledu základní literatury týkajících se pravidel pravopisu. Cílem praktické části je zhodnotit úroveň pravopisu na škole základní, střední a vysoké. Úroveň žáků, resp. studentů, je stanovena na základě výsledků vzorového textu.

Annotation

Bachelor's thesis is divided into two parts – theoretical and practical one. In the theoretical part, I define basic terms such as orthography, common and codified Czech, linguistic norm, usage and codification. One part of the thesis is also the history of the development of orthography. Futhermore I focus on the fundamental literature about the rules of orthography. The aim of the practical part is to evaluate the level of orthographic knowledge at primary school, high school and university. The level of knowledge of students is determined on the basis of result of the sample test.

Obsah

Úvod	7
1. Teoretická část	8
1.1. Čeština obecná a spisovná.....	8
1.2. Pravopis a vývoj pravopisu	9
1.2.1. Od staroslověnštiny po starou češtinu	10
1.2.2. Střední čeština: humanismus a baroko	11
1.2.3. Nová čeština: od vzniku národního obrození po současnost.....	13
1.3. Norma, úzus, kodifikace	17
2. Praktická část – Popis výzkumu	20
2.1. Dvojice, které se často pletou.....	21
2.1.1. Chyby v pravopise lexikálním.....	21
2.1.2. Chyby v syntaktickém pravopise.....	30
2.2. Předpona vy-, vý-	32
2.3. Koncovka <i>-ami</i>	35
2.4. Časté chyby	37
2.4.1. Chyby v lexikálním pravopise.....	37
2.4.2. Chyby v morfologickém pravopise	39
2.5. Vyjmenovaná slova.....	40
2.5.1. Vyjmenovaná slova vlastní.....	41
2.5.2. Slova špatně zařazená k vyjmenovaným slovům	42
2.6. Shoda podmětu s přísudkem	45
2.6.1. Děti a střední rod	45
2.6.2. Životnost a neživotnost u mužského rodu	46
2.7. Koncovky u mužského rodu.....	47
Závěr	49
Bibliografie	51
Seznam příloh	55

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila srovnání znalosti pravopisu mezi žáky základní školy a studenty střední a vysoké školy. Téma bakalářské práce jsem si vybrala na základě dnešní situace. Český jazyk je náš národní poklad, který bychom měli opečovávat a rozvíjet. V dnešní době je tomu ale spíše naopak. Stává se, že to, co je obtížné, se společnost snaží zrušit. A tato tendence se uplatňuje i v českém jazyce. Osobně jsem zaznamenala několik změn a pokusů, ať už úspěšných nebo naštěstí neúspěšných (viz Teoretická část). Změny a pokusy se týkají například zrušení psacího písma a zavedení pouze tiskacího písma, otázky o odstranění větných rozborů či zrušení dvojího *i/y*. Svoji práci jsem zaměřila na pravopis *i/y*. Zajímalo mě, v jakých případech nastávají problémy s pravopisem. Učí se děti gramatiku češtiny nedostatečně už na základní škole, nebo ji málo procvičují na škole střední? A jak jsou na tom se znalostmi vysokoškoláci, kteří studují bohemistiku a studenti, kteří se s výukou češtiny už přestali setkávat? Tyto otázky se ve své práci pokusím zodpovědět. Výsledky výzkumu jsou založené na vyhodnocení pravopisných cvičení. Dále zjistím, na kterém stupni jsou žáci/studenti se znalostmi gramatiky nejslabší, a v čem dnešní žáci a studenti nejvíce chybují. Nejčastější chyby se pak pokusím objasnit a rozebrat jejich původ. Na začátku práce se budu zabývat teorií. V první kapitole se pokusím vysvětlit pojmy: obecná a spisovná čeština, pravopis a jeho vývoj. Zvláště se zaměřím na pravopis lexikální, morfologický a syntaktický. Vývoj pravopisu jsem rozdělila na několik podkapitol podle základních vývojových fází (Od staroslověnštiny po starou češtinu, Střední čeština: humanismus a baroko, Nová čeština: od vzniku národního obrození po současnost). V této podkapitole stručně uvedu několik základních příruček týkajících se pravidel pravopisu. Následující kapitola je věnována pojmům: norma, úzus a kodifikace. Zde se pokusím nastínit problém kodifikační pravomoci. Po teoretické části bude následovat část praktická. Stručně popíšu výzkum, který probíhal na základní škole, gymnáziu a střední škole v Jihlavě a na vysoké škole v Českých Budějovicích. Z uvedených škol jsem vytvořila skupiny, které jsem následně podrobila testu (viz kapitola Popis výzkumu). V praktické části jsou kapitoly utvořeny podle problematických jevů, které jsou následně rozděleny podle druhu pravopisu. Za každou kapitolou jsou uvedeny výsledky, jak žáci/studenti dopadli. Celkové výsledky jsou pak uvedeny v závěrečné části práce.

1. Teoretická část

1.1. Čeština obecná a spisovná

V této kapitole se pokusím charakterizovat češtinu a její rozdělení. Český jazyk patří do indoevropské rodiny, přesněji do skupiny západoslovanských jazyků. Nemá více jak 12 miliónů rodilých mluvčích. Je to jazyk flexivní (ohýbání pomocí koncovek). Nauka o češtině se nazývá bohemistika. Další základní vědy související s češtinou jsou fonologie (zvuková stránka jazyka), ortoepie (správná výslovnost), gramatika a ortografie (pravopis), lexikografie a frazeologie (slovní zásoba), morfologie (tvarosloví), derivologie (tvoření slov), syntax (nauka o větě). (Čechová 1996, 21)

Čeština má několik podob. Rozděluje se na jazykové útvary strukturní a nestrukturní. Strukturní variety, tedy takové, které mají svoji gramatiku, jsou spisovná čeština, interdialekty (např. obecná čeština) a dialekty. Obecná čeština spolu s nářečím je považována za češtinu nespisovnou. Spisovná čeština může mít podobu hovorovou, neutrální a knižní. Hovorová čeština je mluvená podoba spisovné češtiny. (Bogoczová 2009, 18–23) Spisovné by mělo být to, co je správné. Správnost pak se určuje podle kodifikovaných norem. Spisovná čeština je útvar národního jazyka. Jedná se tedy o jazyk reprezentativní, jeho podoba by měla být standardem jazyka. Nevztahují se na něj žádné teritoriální ani sociální vlivy a omezení. Spisovná čeština by se měla zachovávat zejména v odborném, publicistickém, administrativním a rétorickém funkčním stylu. (Havránek, Jedlička 1981, 445) Dříve by se do výčtu zařadil i funkční styl umělecký, ale v dnešní době se objevuje „trend“ zavádění obecné češtiny do uměleckého stylu.

Obecná čeština je nespisovná forma jazyka. Obecná čeština se stává prostředkem mluvené komunikace ve všech českých krajích a části západní Moravy. „*Je souhrnem spisovných i nespisovných prostředků, mísí se v ní normy spisovných i nespisovných útvarů (nespisovné prostředky pocházejí hlavně z nespisovných útvarů typických pro území, region, odkud mluvčí pochází).*“ (Bogoczová 2009, 24) Obecná čeština je utvářena přirozeným vývojem. Lingvisté na tuto formu jazyka nemají vliv. Obecný jazyk je tedy jazykem lidovým a je považován za interdialekt. (Havránek, Jedlička 1981, 481) Mezi nejvýraznější rozdíly mezi spisovnou a obecnou češtinou patří: nahrazování spisovného *é* samohláskou *í* (úžení), spisovného *y* písmeny *ej*

(diftongizace), vkládání protetického *v* před počáteční *o*. Dochází také ke změně instrumentálu plurálu, který končí na *-ma* (*rukama, nohama*).

1.2. Pravopis a vývoj pravopisu

Pravopis latinsky označujeme jako ortografie. Pravidla českého pravopisu neobsahují přesnou definici pojmu pravopisu, proto uvedu definice z jiných publikací. *Encyklopedický slovník češtiny* vysvětluje pravopis jako: „*Soubor pravidel o reprezentaci fonémů (a hlásek) v písmu.*“ (2002) Josef Vachek uvádí definici v publikaci *Psaný jazyk a pravopis*: „*Jazyk psaný je soustava graficky projevitelných znaků, jejichž účelem je reagovat na danou situaci způsobem statickým, tj. co možná trvalým, přehledně obsáhnutelným a značnou měrou rozumověpojmovým.*“ (1942) Další interpretaci této definice uvádí učební text *Základy českého pravopisu a pravopisná cvičení*: „*Soubor pravidel, podle kterých jednotlivými písmennými znaky označujeme jazykové jednotky, které nazýváme pravopis (ortografie).*“ (Krobotová, Jodasová 2002, 7) Václav Cvrček ve své *Mluvnici současné češtiny* nahrazuje termín pravopis spojením „psací soustava“, kterou definuje jako: „*soubor zákonitostí, které je zvykem dodržovat při zachycování (primárně mluveného) jazyka písmem.*“ (2010) Shrnutí výše uvedených definic udává několik základních faktů, ve kterých se autoři shodují. Za prvé pravopis je psaná podoba jazyka. Za druhé pravidla pravopisu řídí používání jazyka v psané podobě. Za třetí pravopis by měl být jednotný a neměl by připouštět více možností. Za zmínku také stojí, že český pravopis je hláskový, jedno písmeno většinou označuje jednu hlásku.

Pravopis se rozděluje na lexikální, morfologický, syntaktický a fonetický. Jak už jsem uvedla v předchozí kapitole lexikologie je nauka o slově, morfologie se zabývá tvaroslovím a syntax naukou o větě. Fonologický pravopis je pro tuto práci nepodstatný.

Lexikální pravopis se zaměřuje na psaní *i/y*: „*v kořenu nebo kmene slov určujících, že po pravopisně tvrdých souhláskách se píše y a po pravopisně měkkých souhláskách i. Jen po souhláskách obojetných se může vyskytnout jak i, tak y.*“ (Čechová 1996, 37) Většinou se jedná o slova, která sice stejně znějí, ale mají různý význam, příklady uvedené v praktické části: *nabil – nabyl, píchá – pýcha, vít – výt*.

Morfologický pravopis se podřizuje zásadám ohýbání a odvozování slov. Konkrétně v koncovech slovesných tvarů přítomného času. Skloňování substantiv se

řídí podle gramatických vzorů. „*Ve skloňování podstatných jmen mužských životných jsou hláskově rozlišeny některé pády souhláskou před koncovkou: 1. p. mn. č. [páni], 4. a 7. p. mn. č. [páni]. U podstatných jmen zakončených na pravopisně obojetnou souhlásku tento zvukový rozdíl zanikl, ale pravopis k tomuto rozlišení nadále využívá (jen grafického) rozdílu i – y: v 1. p. mn. č. chlapi, psi, lvi; 4. a 7. p. mn. č. chlapy, psy, lvy.*“ (Čechová 1996, 39)

Syntaktický pravopis se zabývá shodou koncovek přísudku s podmětem. „*Uspadňuje rozpoznání skladebního vztahu mezi podmětem a přísudkem, což je při volném slovosledu v češtině důležité: Ctiradovy bojovníky porazily ženy. – Ctiradovi bojovníci porazili ženy.*“ (Čechová 1996, 39) Syntaktický pravopis se zabývá také interpunkcí, kterou není pro tuto práci podstatné podrobněji rozebírat.

V následujících třech podkapitolách se pokusím shrnout základní informace o vývoji pravopisu. Shrnutí obsahuje vývoj od nejstarších dob až po současnost.

1.2.1. Od staroslověnštiny po starou češtinu

Osídlení Čech, Moravy a Slezska je zařazeno do 5. a 6. století. Jednalo se jednotlivé kmeny Slovanů, které se časem začaly sjednocovat, musely se také dorozumívat, a tím začal vznikat jednotný jazyk – praslovanština. Sjednocování kmenů a jazyka probíhalo v 7.–9. století. Společný jazyk byl velmi primitivní a jednoduchý, neexistovala ani psaná podoba. Až s příchodem křesťanství vzniká první slovanský spisovný jazyk – staroslověnština. Písmo staroslověnštiny se označuje jako hlaholice, je utvořené z písmen malé řecké abecedy a znaků z jiných abeced. (Cuřín 1985, 12)

V 10. století proběhla úprava a zjednodušení pravopisu, dosavadní písmo se nahradilo písmeny z velké řecké abecedy, a tím vznikla cyrilice. V jazyku proběhlo také několik změn jako vokalizace a zánik jerů, ale žádná se netýkala změn *i/y*, pro tuto práci jsou tudíž nepodstatné. Ve 12. století začaly pronikat do písemných památek první česká slova, a to ve formě glos. (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 33)

Ve 13. století vznikl spřežkový pravopis, který nahradil pravopis jednoduchý, a to díky rozmachu psané literatury. Dochází k nahrazení některých hlásek spřežkami, které se mohou zjednodušeně vysvětlit jako seskupení několika písmen. Tento pravopis se rozšířil zejména ve 14. století. (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 58)

Období husitské je pro tuto práci zlomové. Začalo docházet ke splynutí *y* a *i*. Jan Hus „*díky své autoritě výrazně ovlivnil úzus své doby. V hláskosloví byl konzervativní:*

nepřijímal diftongizaci ó > uo ani monoftongizaci ie > í, byl zastáncem rozlišování dvojího l a i – y.“ (Encyklopedický slovník 2002, 77) Hus se snažil, aby se stal jazyk srozumitelnějším a přístupnějším lidem. Svůj výklad o jazyce shrnul v díle *De orthographia bohemica*. (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 64)

1.2.2. Střední čeština: humanismus a baroko

V období humanismu dochází k rozšíření rozsahu spisovného jazyka. Vrchol nastal ve 14. století a dozníval až do počátku 17. století. V tomto období se čeština stala vyspělým jazyk a svou úrovní se začala přibližovat tehdejšímu ideálu – latině. Velký podíl na rozvoji jazyka a literatury měl vynález knihtisku, který obohacoval národní literaturu. Také se rozšířila propagace národního jazyka, a to například autory jako byl Kornel ze Všehrd nebo Jan Blahoslav. Velký význam v 16. století měl vznik několika mluvnic a slovníků. Dělo bylo hned několik, ale chybělo jednotné dílo, které by obsahovalo všechny dosavadní znalosti o českém jazyce. Mezi nejvýznamnější mluvnice můžeme zařadit: *Gramatika česká* (Optát, Gzel, Filomates 1533), která se skládala ze dvou částí *Ortografie* a *Etymologie*; *Deklarace na Gramatiku českou* (Jan Blahoslav 1571); *Grammatica bohemica libri duo* (Nudožerský 1603). Při psaní díla *Deklarace na Gramatiku českou* vychází Jan Blahoslav ze svého překladu *Bible kralické*, ve kterém používá dvojí *l*, nediftongizované *y*, nezúžené *é*, po měkkých souhláskách zúžené *í*, koncovky *i/y* u instrumentálu plurálu maskulin a neuter. Kniha *Gramatika česká* navazuje na částečně diakritický pravopis, objevuje se zde snaha sjednotit jazyk jak po stránce pravopisné, tak i po stránce fonologické a morfologické. (Cuřín 1985, 42–46) Husův pravopis tak vystřídá pravopis bratrský, pro který je typická jistá uhlazenost, podstatné je ale to, že sjednotil pravopisný úzus. Mezi změny, které nastaly, patří: zachování háčků (místo Husových teček) nad souhláskami, dlouhých samohlásek (kromě dlouhého *í*, které se označovalo souhláskou *j*). Souhláska *v* se označovala dvojitým *w*. Dvojhlaska *ou* se psala jako *au*. Typické pro bratrský pravopis je také rozšíření interpunkce. (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 79–82)

Jako člena jednoty Bratrské je třeba zmínit Jana Ámose Komenského, který prosazoval srozumitelnost, zvučnost a pravidelnost jazyka. Také se soustředil na obohacování slovní zásoby, která by měla být zapsána ve slovnících. „*Komenský volal po slovnících věcných, naučných, řazených abecedně. Vykládaly by se v nich i zásady*

tvoreni nových slov, vymezovaly by se v nich významy základních i odvozené, přitom by se přihlíželo také k jadrnosti, ozdobnosti výrazu atd. Takovým slovníkem, který by ztělesňoval Komenského názory, měl být Thesaurus Linguae bohemicae, k němuž jak je známo shromážd'oval materiály čtyřicet let. Tento slovník měl být vůbec vyvrcholením humanistické práce o jazyce.“ (Cuřín 1985, 47) Další významnou osobností českého humanismu se stal Daniel Adam z Veleslavína, lexikograf, vydavatel, překladatel. Proslavil se svou tzv. „veleslavínskou češtinou“, která se stala základem českého spisovného jazyka. Kromě překladatelské činnosti napsal i několik vlastních děl, z nichž lingvisticky nejvýznamnější jsou dva čtyřsvazkové slovníky (česko-latinsko-německo-řecké). První je řazen do čtyř oddílů podle témat, kterými jsou Bůh, příroda, člověk, umění, druhý je řazen abecedně. (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 82–83, 171)

Po humanismu následuje období baroka. Historické události pobělohorské doby měly za následek úpadek českého spisovného jazyka. Ostatní kulturní oblasti se úpadku vyhnuly, a naopak dosahovaly rozkvětu, příkladem je hudba, výtvarné umění a architektura. Otázkou je, proč ostatní oblasti prosperovaly, ale spisovný jazyk upadal? Mezi důvody patří emigrace vzdělaného obyvatelstva, cizinci ve vysokých úřadech, poněmčování apod. V tomto období bylo vydáno několik gramatik. První gramatikou je latinsky psaná *Česká mluvnice* (1660), jejímž autorem je Jiří Drachovský. Mluvnice má tři části: hláskosloví, tvarosloví, syntax. Drachovský zachovával staročeské tvary přechodníku přítomného – stejný tvar pro mužský a střední rod. Také prosazoval změnu *y > ej*. Druhou mluvnici vytvořil Jiří Konstanc pod názvem *Brus jazyka českého* (1667). Kniha byla psána česky. Zabývá se i tvorbou nových slov. Další vydaná gramatika je dílem Václava Jana Rose a nese název *Čechořečnost seu Grammatica linguae bohemicae* (1672). (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 98) Kniha je rozdělaná na 4 části: pravopis, etymologie, syntax, prozodie. Mezi uváděné změny patří, že užívání tvaroslovné přípony *-y* v 7. pádě plurálu může být nahrazeno koncovkami *-ami*, *-ama* (*stromy*, *stromami*, *stromama*). Autor jako argument uvádí: „Český jazyk pochází ze slovanského. Slované totiž, mají společný jazyk, jako Poláci, Charváti, Dalmatinci, Ukrajinci a Rusové i ostatní východní národy užívají této koncovky.“ (Cuřín 1985, 62)

1.2.3. Nová čeština: od vzniku národního obrození po současnost

Největší úpadek češtiny nastal v 1. polovině 18. století. Používaným jazykem na vysokých školách a vědeckých pracovištích byla latina, a němčina posilovala svůj vliv jako vyučovací jazyk na školách. K probuzení, snaze o rozvoj a ustálení českého spisovného jazyka začalo docházet v 80. letech 18. století. Na obranu češtiny vydal Jan Václav Pohl v roce 1756 své dílo pod názvem *Pravopisnost řeči české*. „Ruku k dílu“ přiložili i František Jan Tomsa se svou učebnicí *Böhmische Sprachlehre* (1782), František Martin Pelcl a jeho *Grundsätze der Böhmischen Gramatik* (1796), Zdeněk Nejedlý s dílem *Böhmische Gramatik* (1804) a také Václav Thám. *Böhmische Sprachlehre* odkazovala na *Kralickou bibli*, navazovala na Beneše Optáta. Tomsa ve své učebnici schvaloval jevy jako: úžení *é > í* (uprostřed slova), ale neodmítal ani *é*, změnu *ý > ej, ou* na začátku slova namísto *u* (*ouřad*); a naopak nesouhlasil s protetickým *v*. Podobná pravidla byla uvedena i v Pelclově *Grundsätze der Böhmischen Gramatik*, navíc zmiňuje pravidlo psaní koncovky *y/i* v 7. pádě plurálu maskulina. (Cuřín 1985, 71–75)

Jednou z nejvýznamnějších osobností konce 18. století a počátku 19. století je Josef Dobrovský, který navázal na humanistickou češtinu. Roku 1809 vydal svou *Zevrubnou mluvnici jazyka českého*. Pravidla v jeho mluvnici byly kodifikovány. O propagaci těchto změn se postaral Václav Hanka. Mezi základní pravidla patří: v 7. pádě plurálu kromě tvaroslovné přípony *-y* je možné použít koncovky *-ami, -mi*, ale pouze v případě, že se jedná o dvojsmysl. V mužském neživotném rodě v 1. pádě plurálu připouští kromě tvaroslovné přípony *-y* také koncovku *-ové*, aby se odlišil 1. pád plurálu od plurálu ve 4. pádě. Skloňování ženského rodu se řídilo podle stejných vzorů jako dnes. Neutra naopak využívala tvary ženského rodu. U sloves prosazoval koncovky *-í* a *-ejí* ve 3. osobě plurálu. Pravidla pro psaní *i/y* rozlišoval podle předcházejících souhlásek, po *c* se mělo psát *i*, po *s, z* se psalo *i/y* podle jazykového systému. V kořenech slov doporučoval psát všude *y*. Dobrovský se zabýval i obohacováním slovní zásoby, 1802 vyšel první díl jeho slovníku *Deutsch-böhmisches Wörterbuch*, druhý díl vyšel o 17 let později. (Cuřín 1985, 76–82)

Mezi další autory patří Thomas Burian, který napsal dílo *Lehrbuch der böhmischen Sprache für Deutsche* (1843), zmíněná pravidla odpovídají těm dnešním; a J. B. Malý s dílem *Krátká mluvnice pro Čechy* (1845). V mluvnici nahrazuje *ej > ý*, v mužském rodě 7. pádu plurálu schvaluje i tvaroslovnou příponu *-ami*. (Cuřín 1985, 78)

Josef Jungmann odsuzoval poněmčování a snažil se obohatit a pozvednout český jazyk, vytvořil novou českou terminologii. Slovní zásobu shrnul ve svém *Slovníku česko-německém*. Slovník měl 5 dílů. (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 112)

Bratský pravopis byl během Národního obrození nahrazen pravopisem novočeským. Došlo k rozvoji češtiny do všech sfér života: literatura, věda, školství, administrativa. Jazykový úzus se začal odchylovat od zavedené kodifikace. Rozšířilo se tak i nářečí, převážně na Moravě, protože je daleko od hlavního středočeského centra. Rozšířila se také nová terminologie.

Kodifikační základ českého jazyka vytvořil Jan Gebauer. Navázal na práci Jungmanna a Palackého, v jejichž dílech viděl vzor dobrého jazyka. Jazykový vývoj shrnul ve své *Historické mluvnici české*, mluvnice měla 4 díly: *Hláskosloví* (1894), *Tvarosloví* – mělo dva svazky: *Skloňování* (1896), *Časování* (1898); *Skladba* (1929). Druhý díl se měl zabývat slovtvorbou, Gebauer ho však nestihl dopsat před svou smrtí. Kodifikační základ uvedl ve svém díle *Mluvnice česká pro školy střední a ústavy učitelské I-II* (1890). Podle této mluvnice byly vydány první úřední Pravidla pod názvem *Pravidla hledící k českému pravopisu a tvarosloví* (1902). Nejvýznamnější uvedená pravidla byla: skloňování podle vzoru kost by se mělo dodržovat u i-kmenů; odstranění ženských koncovek v plurálu u maskulin a neuter; je zavedena kodifikací koncovka *i* v 1. os. singuláru (*kupuji*), výjimkou byly čtyři slovesa (*poslat, kašlat, stonat, lhát*). Ve 3. os. plurálu sloves se ustálila zakončení na *-í, -ejí*. Také došlo ke změně rozkazovacího způsobu u sloves *bít, křej* na *bij, kryj*. (Cuřín 1985, 107–109)

Pokud se vrátím o rok dříve, tedy do roku 1902, objevil se první návrh na odstranění *y*. Návrh podal Ferdinand Jokl, ale nápad se mu nepodařilo prosadit. (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 128)

Roku 1891 byla založena badatelská instituce Česká akademie věd a umění. Jednou z prací byla příprava velkého výkladového slovníku národního jazyka, na kterém se podíleli profesor Pastrnek, lexikograf Kott a profesor Zubatý. Roku 1911 bylo založeno pracoviště Kancelář *Slovníku jazyka českého*. Slovník začal vycházet roku 1935. V roce 1957 bylo dokončeno vydávání devítisvazkového *Příručního slovníku českého jazyka*. Mezi další díla vydaná Ústavem pro jazyk český byl i čtyřsvazkový *Slovník spisovného jazyka českého* (1971), který obsahoval 192 tisíc slov. (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 132)

Ústav pro jazyk český vznikl oficiálně 1946, jeho první ředitelem se stal A. Získal. (ÚJČ AV ČR, v. v. i. 2008–2013.)

Jméno profesora Zubatého se objevuje i ve spojitosti s časopisem *Naše řeč*. Časopis byl založen 1916 na popud Jednoty Svatopluka Čecha. Hlavní postavou byl Ferdinand Strejček. Profesor Zubatý spolu s Václavem Ertlem určovali směr a vývoj časopisu. Další významný časopis začal vycházet 1922 pod názvem *Naše úřední čeština*. (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 127)

Při prvním Slavistickém sjezdu roku 1929 byly předloženy *Obecné zásady pro kulturu jazyka*. Na rozvoji jazyka se také podílel Pražský lingvistický kroužek tím, že pořádal přednášky a diskuze, ze kterých pak vzniklo souborné dílo *Spisovná čeština a jazyková kultura*. (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 127)

V české jazykovědě se objevili dva významní akademici, kteří svou prací zásadně ovlivnili český spisovný jazyk. Jednalo se o Aloise Jedličku a Bohuslava Havránka. Pro Bohuslava Havránka, studenta profesora Zubatého, bylo důležité a zásadní uplatňovat spisovný jazyk už od škol. Možná tím navazoval na své zkušenosti středoškolského učitele. Stál v čele nebo alespoň spolupracoval na vzniku učebnic českého jazyka, které vycházely zhruba v letech 1933—36. (Jedlička 1953) Díky spolupráci Havránka a Jedličky vznikla *Stručná mluvnice česká pro střední školu* (1950); pro širší veřejnost vydali *Českou mluvnici* (1951). Mluvnice využívali a stále využívají studenti na školách, dokonce i jejich učitelé je v dnešní době stále preferují. V mluvnici je uvedena stručná gramatika, která je dobře a srozumitelně vysvětlena.

1957 vyšla *Pravidla českého pravopisu* pod vedením Bohuslava Havránka a Františka Trávníčka, podle kodifikace uvedené v tomto vydání *Pravidel českého pravopisu* bylo přepracováno 7. vydání *Stručné mluvnice* (1958). Vydání z roku 1957 obsahovalo několik změn týkající se psaní *i/y*. Nastala změna v psaní slov *sirup* a *lišaj*, které se nově píší s *i*. „*Nová Pravidla českého pravopisu zavádějí po způsobu mezinárodním nyní rovněž psaní sirup nebo sirob s i měkkým.*“ (Hrušková 1958) Další změny proběhly v koncovkách mužského neživotného rodu, které končily na tvaroslovnou příponu *-c* (*tác – tácy, kec – kecy*). Nově se psalo *y* v 1., 4. a 7. pádu mn. č. Pokud bylo jméno zakončeno na *-ca*, pravidla zůstala nezměněná (*Vašica – Vašici*). Stejně pravidlo platilo i u ženského rodu (*skica – skici*). (Hausenblas 1957) *Nová Pravidla českého pravopisu* „obsahují základní pravidla o psaní *-i* v koncovkách přičestí a jmenných tvarů přídavných jmen, je-li podmětem mužské jméno životné v množném čísle, a o psaní *-y*, je-li podmětem mužské jméno neživotné nebo jméno ženské v množném čísle. V poznámce k tomu se podrobněji vykládá o shodě jmen, kterých se užívá v dvojích tvarech, životných a neživotných. Pravopisné pravidlo je velmi

jednoduché: at' se taková jména diferencovala jakkoli (může jít jen o tvarové dublety nebo o varianty s rozlišením významovým), pro pravopis platí vždy, že životné tvary jmen vyžadují v tvarech shodných -i měkké, neživotné tvary -y tvrdé. Píše se tedy: Uzenáči byli na skladě a Uzenáče byly na skladě. Ledoborci vypluli. a Ledoborce vypluly.“ (Hausenblas 1957) V novém vydání „je uvedena tradiční výjimka shody se slovy *lidičky, rodiče, koně*: mají koncovky neživotné, ale vyžadují shodu jako jména životná.“ (Hausenblas 1957) Příklady uvedené v praktické části: „*Dřevěné houpací koně stály za výlohou.*“ a „*Koně se vzpínali.*“ Po několikanásobném podmětu středního rodu bude přísudek zakončen -y. Příklad z praktické části: „*Na mistrovství Evropy v atletice vyslaly své sportovce i Chorvatsko, Slovinsko a Řecko.*“ V takovémto výčtu stačí, pokud alespoň je alespoň jedno substantivum rodu středního.

V rozmezí 1957–1990 vychází *Pravidla českého pravopisu* v několika vydání, některé z nich obsahují i dodatky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Od roku 1994 začíná vznikat Český národní korpus, který je rozdělen na synchronní korpus psaného a mluveného jazyka, diachronní korpus. Český národní korpus je definován jako: „*Rozsáhlý nekomerční státem financovaný vědecký projekt, který se zaměřuje na výstavbu, údržbu a rozvoj soustavy několika jazykových korpusů češtiny, které mapují a monitorují různé podoby českého jazyka (zejména z hlediska synchronie a diachronie, mluveného a psaného jazyka) s cílem zpřístupnit uživatelům co nejbohatší zdroj jazykových dat a vhodné počítačové nástroje k jejich využívání.*“ (Encyklopedický slovník češtiny 2002, 67)

Mezi nejvýznamnější vydaná díla týkající se pravopisu jsou: *Dodatek k Pravidlům českého pravopisu (ministerstvo školství)* (1994), *Příruční mluvnice češtiny* (Grepel 1995), *Čeština – řeč a jazyk* (Čechová 1996), *Etymologický slovník jazyka českého* (Machek 1968), *Český etymologický slovník* (Rejzek 2001).

V českém jazyce naší současnosti probíhají neustálé návrhy na zjednodušení jazyka. Kolem roku 2003 začali jazykovědci diskusi o možnosti obojetnosti *i/y*. Na začátku se jednalo o psaní *i/y* po písmenu *c* v přejatých slovech (protože v domácích slovech je dané, že po písmenu *c* je *i/í*), ale návrh se rozšířil i obecněji. Jedním z těchto jazykovědců je i Robert Adam. Jeho práce *K otázce měkkosti, tvrdosti a obojetnosti v pravopise* je součástí díla *Užívání a prožívání jazyka*. „*Ve sporu o měkkost, nebo obojetnost písmena c by na prvním místě mělo být řečeno následující: Po písmenu c – zapisující foném /c/ – se v češtině podle platných pravopisných pravidel píše*

v morfémech domácího původu jota i ypsilon. (Ypsilon je řidší, píše se po c pouze v několika koncových morfémech nevelké množiny neživotných maskulin, která jsou různého původu a stylové hodnoty. Skutečnost, že jde jen o morfémy koncové, nikoli kořenné, a jen ypsilon krátké, je paralelní k situaci, která nastává u písmena f.) Fakticky je tedy c obojetné navzdory teoretické diskuzi, která se o tom vede, a navzdory tvrzením pravopisných příruček a mluvnic. Obojetnost totiž neznamená nic jiného než toto: obojetné je z definice písmeno, po němž se v domácích morfémech píše jota i ypsilon.“ (Adam 2010, 94) Robert Adam neschvaluje rozdělení, které je používané v Pravidlech českého pravopisu, navrhuje „neškatulkovat“ hlásky jako měkké, tvrdé a obojetné. Navrhuje nový způsob rozdělení: „Po písmenech g, h, ch, k, r se píše y, ý („ypsilón“). Po písmenech ž, š, č, ř, j se píše i, í („jota“). Po ostatních souhláskových písmenech se píše někdy jota a někdy ypsilon. Po písmenech d, t, n se píše ypsilon tehdy, když tato písmena označují souhlásky /d/, /t/, /n/, a jota tehdy, když označují souhlásky /dʲ/, /tʲ/, /nʲ/.“ (Adam 2010, 97)

1.3. Norma, úzus, kodifikace

Normu můžeme charakterizovat jako: „soubor zákonitostí objektivně existujících v daném jazykovém útvaru v jistém období pocíťovaný jako závazný“. (Hubáček 1990, 13) Sleduje zvyklosti jazykového úzu a její vývoj probíhá průběžně. Úzus se popisuje jako: „zvyklosti užívat určitý jazykový prostředek častěji než prostředek podobný“. (Hubáček 1990, 13) Úzus je podoba jazyka tak, jak opravdu vypadá. První mluvnici, která popisuje jazyk tak, jak je používán, představuje *Mluvnice současné češtiny – Jak se píše a jak se mluví*, jejímž autorem je Václav Cvrček (2010). Kodifikace je pak: „uzákonění pravidel, jimiž je nutno se řídit při realizaci promluv spisovným jazykem“. (Hubáček 1990, 13) Kodifikace „zachycuje změny v normě s určitým zpožděním“. (Hubáček 1990, 13)

V díle *Spisovný jazyk v dějinách společnosti* je kodifikace rozlišena na několik úrovní, pro tuto práci je podstatná kodifikace pravopisná a gramatická. „Kodifikace pravopisná by měla vystihovat fonologickou soustavu, nikoli fonetickou realizaci. Nemá se často měnit. Nemá být rozdíl mezi pravopisnou soustavou slov domácích a přejatých. Změny v pravopise mají být opřeny o studium pravopisných chyb vyskytujících se ve spisovné praxi.“ (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 128)

„Kodifikace gramatická musí počítat s vývojem jako nezbytným faktem. Nesmí proto násilně udržovat při životě formy, které vycházejí z úzu. Nesmí potlačovat funkční dublety, které mohou sloužit stylovému rozrůznění. (Totéž v podstatě platí o normě syntaktické.)“ (Šlosar, Večerka, Dvořák, Malčík 2009, 128)

Mezi kodifikační příručky patří Pravidla českého pravopisu, konkrétně *Pravidla českého pravopisu – Školní vydání, Pravidla českého pravopisu*. Příručky se vztahují ke změně pravidel z roku 1933. Dalšími příručkami jsou slovníky konkrétně *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost, Slovník spisovného jazyka českého, Nový akademický slovník cizích slov*. Mezi kodifikační soubory se řadí také gramatiky například: *Česká mluvnice* (Havránek, Jedlička), *Příruční mluvnice češtiny* (Grepl) a *Čeština – řeč a jazyk* (Čechová).

Kromě výše uvedených příruček se na seznamu objevil i časopis *Naše řeč*. Robert Adam se ve svém článku *K otázce kodifikační pravomoci* vyjadřuje k této věci negativně. Příspěvatelé ve svých článcích navrhují a diskutují o možných změnách. Ne všichni ale časopis *Naše řeč* sledují pravidelně, nebo ho nesledují vůbec, k zaváděným změnám se tedy běžný uživatel jazyka nemusí ani dostat. Změny v pravopise se také články od článků liší a mohou být dokonce v rozporu. Proto by se čtenáři měli pro kodifikované normy obracet ke kodifikačním příručkám. Autor článku jako další důvody uvádí také to, že ve slovnících se lépe orientuje. Příručky jsou vydávány jednou za několik let, proto by změny měly být ucelené. Na kodifikačních příručkách se podílí velké množství lingvistů a osob k tomu určených. (Adam 2005)

Na tento článek následovala reakce M. Jelínka ve spolupráci s redakční radou. Kolektiv se ztotožnil s názorem, že *Naše řeč* není souhrnem kodifikačních norem, ale měl také několik vytknutí, protože časopis obsahuje doporučení v otázkách kodifikace. Označují časopis za „kodifikační pramen“. (Jelínek 2005)

Objevily se také návrhy na vytvoření kodifikační komise. K tomuto návrhu se vyjadřuje ve svém článku *Za ještě tvrdší kodifikační diktát?* Václav Cvrček: „jednotlivci i skupiny, kteří by se ucházeli o to, aby jejich texty měly povahu kodifikační, museli by žádat o přiznání tohoto atributu kodifikační orgán. Znamená to, že každý lingvista, který by chtěl něco mluvčím prostřednictvím své publikace doporučit, by měl jít před komisi, která by rozhodla, zda jeho myšlenky nejsou závadné? Podle jakých kritérií by však kodifikační komise rozhodovala? Podle jakých kritérií by do ní byli jmenováni odborníci? O vědecké pravdě přeci nelze hlasovat.“ Cvrček navrhuje nové řešení celé

situace: „*Nebylo by vhodnější opustit striktní dělení spisovnost/nespisovnost a přiznat si existenci přechodného pásma jevů standardních (o kterých se už po řadu desetiletí v příručkách píše, že do spisovné normy postupně pronikají, a které bezpečně poznáme podle frekvence užití např. v ČNK)?*“ (Cvrček 2006) Podle Václava Cvrčka, který přichází s revolučními názory, by mělo být spisovné to, co se používá – tedy prakticky jazykový úzus. Podle mého názoru je však těžké tuto myšlenku prosadit v praxi, neboť uživatelé jazyka musí mít vzor, ke kterému se mohou obracet. Pokud se nyní zavrhne kodifikovaná norma a zůstane jen to, co se v běžné řeči používá (úzus), poklesne tím zásadně úroveň národního jazyka.

2. Praktická část – Popis výzkumu

Cílem výzkumu je zhodnotit úroveň znalosti české gramatiky na státních či soukromých školách. Dále bych se chtěla zaměřit na nejčastější chyby, které se pokusím přiblížit a vysvětlit. Cvičení jsem sestavovala tak, že jsem z pravidel pravopisu vybrala zejména poznámky pod čarou, výjimky či tzv. „chytáky“, případně méně používaná slova. Do testu jsem zařadila také věty, které se v testech objevují už od tříd I. a II. stupně až po střední či vysoké školy. Snažila jsem si vzpomenout, v čem jsem ve škole často sama chybovala nebo v čem chybují ostatní. Z vybraných vět jsem utvořila dvě cvičení, která měly odhalit úroveň znalostí v psaní *i/y*. Jedno je zaměřeno převážně na vyjmenovaná slova a méně používaná slova, toto cvičení budu označovat ve své práci jako test č. 1., druhé na shodu přísudku s podmětem, koncovky podstatných a přídavných jmen, toto cvičení bude označováno jako test č. 2. Tato dvě cvičení jsem zadala do sedmi základních skupin, které budu označovat skupina I–VII. Následuje popis jednotlivých skupin.

Skupina I je reprezentována zástupci prvního stupně základní školy. Skupinu II tvoří žáci druhého stupně. Sběr dat byl proveden na Základní škole Demlově v Jihlavě. Test č. 1. byl zadán v 5. a 8. třídě, test č. 2. pak v 5. a 7. třídě. Tyto testy byly vyplněny anonymně. Počet žáků z 5. třídy dosáhl počtu 24 žáků, z nich 13 napsalo test č. 1., testu č. 2. se zúčastnil plný počet. V 7. třídě spolupracovalo 24 žáků, v 8. třídě pak 28 žáků. Na prvním stupni základní školy mi bylo u testu č. 2. vytknuto, že se v testu objevilo velké množství cizích a málo používaných slov (*snopy, ližiny, příkrovy*). Také v 5. třídě ještě žáci nemají probrány koncovky přídavných jmen a dvojice jako jsou *ukazatele a ukazatelé, ledoborci a ledoborce, uzenáči a uzenáče*. Test č. 2. byl označen za velmi obtížné cvičení pro pátou třídu.

Skupinou III označuji nižší stupeň soukromého gymnázia, skupinou IV pak třídy vyššího stupně. Na gymnáziu paní magistra vybrala k testování vyjmenovaných slov tercii, kvartu a kvintu. V tercii bylo cvičení předáno 16 žákům, v kvartě 10 žákům, a v kvintě 15 žákům. Test č. 2. byl zadán ve třídách kvarta a sexta. Cvičení vyplnilo v kvartě 18 žáků a v sextě 19 žáků. Testovaným gymnáziem se stalo Soukromé gymnázium Ad Fontes v Jihlavě. Testy byly vybrány, opraveny a vráceny zpět žákům, aby si chyby opravili a poučili se z nich.

Skupinu V tvoří třetí ročník Střední odborné školy sociálních studií rovněž v Jihlavě. Test č. 1. vyplnilo 25 žáků a test č. 2. psalo 20 žáků. Testy byly opět vráceny žákům k opravě.

Testu jsem podrobila i studenty bohemistiky a skupinu vysokoškoláků studující nejrozličnější obory. Studenty prvního ročníku bohemistiky budu označovat jako skupinu VI. První ročník bohemistů studuje na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Na testech spolupracovalo 22 studentů.

Do skupiny VII jsem zahrнула studenty Jihočeské univerzity z různých fakult a oborů, kteří projeví zájem zjistit, na jaké úrovni jsou jejich znalosti pravopisu. Studenti byli většinou z Filozofické fakulty a také z Pedagogické fakulty JU. Z Filozofické fakulty to byly obory Archeologie, Španělský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod, Evropská teritoriální studia - ČR a německy mluvící země. Z Pedagogické pak Výchova ke zdraví a Geografie pro veřejnou správu. Na výzkumu se podílela i studentka ze Zdravotně sociální fakulty JU, studující obor Všeobecná sestra a studentka z oboru Účetnictví a finanční řízení podniku na Ekonomické fakultě JU. Celkový počet této skupiny je 8 studentů.

Přístup této skupiny mě mile překvapil. Nejen že si test dobrovolně vyžádali, ale zajímali se o své výsledky. Slova a věty, ve kterých chybovali, chtěli následně vysvětlit.

Překvapivě jen několik málo lidí z testovaných skupin dokázalo test napsat bezchybně. Chyby se často opakovaly. Nejčastější z nich v této části své práce uvedu a vysvětlím, proč se v nich tak často chybuje.

2.1. Dvojice, které se často pletou

2.1.1. Chyby v pravopise lexikálním

Dobít a dobýt

Slovo *dobýt* s *y* se využívá ve smyslu něco získat, něčeho dosáhnout. Má obligatorní valenci ve spojení s 2. a 4. pádem. Od slova *být* jsou odvozena další slova z testu jako je *živobytí*, *starobylý*, *nabýt*, *zabývat se*, *nezbytný*. Slova odvozená jsou většinou zakončena příponami *-bytek*, *-bytný*.

Slovo *dobít* s *i* se píše, pokud chceme něco dobít plně až po okraj, mlátit, bít. Mezi slova odvozená můžeme zařadit slova *bitva*, *bič*, *zabít*. Slovo *bič* je odvozeno od *bí-ti* s příponou *-č* (nástroj na bití), překvapivě i v tomto slově se několikrát chybovalo.

Ústav pro jazyk český uvádí pomůcku jak rozlišit, zda se jedná o *dobít*, nebo *dobýt*. Stačí si věty převést do budoucího času. Například větu *Dobít si mobil.* na *Dobiji si mobil.*, větu *Hrad byl dobyt.* na *Dobudu hrad.*, díky této pomůcce, se snadno rozhodne, kde napíšeme *i* nebo *y*. (Jazyková poradna ÚJČ AV ČR, v. v. i. 2008–2013. Internetová jazyková příručka)

Na tuto dvojici jsem v testech uvedla větu:

Hrad byl dobyt.

Na slova odvozená se v testu objevily věty:

Byla bída, nebylo na živobytí.

Bivoj a Spytihněv jsou starobylá jména.

Zabýval se nabídkou bylin.

Jezdec pobídl koně bičem.

Věta *Hrad byl dobyt.* byla napsána skoro bezchybně ve skupinách VI, VII, ve kterých chybovali dva studenti ze skupiny VI a jeden student ze skupiny VII. Ve skupině I dosáhla neúspěšnosti téměř polovina žáků. Ve skupinách III a IV chybovala zhruba jedna třetina žáků. Jinak se nejvíce chybovalo ve skupině II, v níž se počet chybujících žáků vyšplhal na 21 z 28, což je 75% neúspěšnost, a dále ve skupině V, ve které špatnou odpověď zvolilo 15 testovaných studentů z 25.

Slovo *bič* bylo bezchybně napsáno pouze skupinami V, VI, VII, v ostatních skupinách se chybovalo jen výjimečně. Například jeden chybující žák se objevil ve skupině IV. Ve skupinách I, III, V se našli dva chybující studenti. Také 6 studentů z 28, patřící do skupiny II, zvolili nesprávnou odpověď.

Chyby se objevily i ve slově *živobytí*, a to jen v drobné míře. Přesto toto slovo dokázala napsat bezchybně jen jedna skupina a to skupina VII. Ve skupině I se mezi 13 žáky objevil jeden chybující. Ve skupinách III, IV a VI špatnou variantu zvolili dva studenti, ve skupině V chybovali tři studenti z 25. Dále pět žáků z 28 v I. skupině zvolilo nesprávnou variantu.

Slovo *zabýval* bylo napsáno bezchybně jen jednou skupinou, a to skupinou VI. Právě tato skupina dosáhla bezchybného výsledku i ve slově *starobylá*, zde se k ní přidaly i skupiny I a VII. Co se však týče chybování ve slově *zabýval*, nejhůře dopadla skupina I, v níž chybovalo 5 žáků z 13. Také 4 žáci z 15 ze skupiny IV se zde zmýlili. Ani skupina II nedopadla nejlépe, 6 žáků z 28 v tomto slově napsalo špatné *i*. Ve skupině III se zmýlili 4 žáci z 26. Po jednom chybuujícím studentovi měly skupiny V a VII.

Slovo *starobylá* špatně napsali žáci ve skupině II, v níž chybovalo 5 žáků z 28, ve skupině III, ve které počet chybuujících byl 3 žáci z 26, ve skupině VI, v níž nesprávnou variantu zvolili 3 žáci a ve skupině V, ve které chyboval pouze jeden student.

Z uvedených výsledků těchto pěti vět jsem vytvořila průměr a nejlépe osvojenou gramatiku má skupina VI a VII, které jsou tvořeny ze studentů vysoké školy. Dobré výsledky se objevily ve skupinách III, za ní následovaly skupiny V, IV, I. Nejméně osvojenou gramatiku měla skupina II.

Nabít a nabyt

Psaní *i/y* u této dvojice se řídí podle stejných pravidel, jako u dvojice předchozí. *Nabít* použijeme, pokud doplňujeme něco plně po okraj, nebo pokud chceme někomu nabít ve smyslu mlátit ho. *Nabyt* použijeme, pokud něco získáváme, něčím se obohacujeme.

Na tuto dvojici jsem v testech uvedla věty:

Nabil si mobil.

Po hodině byl nabitý vědomostmi.

Ondra nabyl sebedůvěry.

Návštěvníci nešetřili penězi, aby nabyli ztraceného zdraví.

Ačkoliv věty *Nabil si mobil.* a *Po hodině byl nabitý vědomostmi.* jsou založeny na stejném principu, větší problém dělala druhá věta.

Počet chybuujících ve větě *Nabil si mobil.* se vyšplhal ve II. skupině na rovnou polovinu (14 z 28), ve skupině IV chybovalo 7 žáků z 15. Skupina V měla 6 chybuujících žáků z 25 a skupina III 7 chybuujících žáků z 26. Ve skupině I z celkového počtu 13

nesprávně napsali slovo *nabil* 4 žáci. Nejlépe si vedla skupina VI, ve které chybovali pouze dva studenti z 22. Úspěchu dosáhlo 6 studentů z 8, patřící do skupiny VII. Bezchybně tuto větu tedy nenapsala žádná skupina.

Tento případ se opakuje i ve druhé větě. Věta *Po hodině byl nabitý vědomostmi*. se stala opravdovým problémem, nejenže se žádná skupina neobešla bez chyby, ale počet chybujících studentů se mnohdy rovnal počtu studentů ve třídě. Dokladem toho je skupina IV, ve které chybovalo 15 žáků z 15. Ve skupině I to bylo 7 žáků ze 13, ve skupině II byl počet chybujících 15 z 28. Ve III. skupině bylo zaznamenáno 12 chybujících z 26 žáků. Dále 20 chybujících z 25 studentů bylo ve skupině V. Ve skupině IV se objevilo 14 chybujících studentů z 22 a ve skupině VII to byla rovná polovina (4 studenti z 8). Tyto výsledky jsou zářející a alarmující.

Věty *Ondra nabyl sebedůvěry. a Návštěvníci nešetřili penězi, aby nabyli ztraceného zdraví.* jsou založeny na opačném principu než věty předchozí. Podle výsledků lze soudit, že v těchto slovech se snadněji určuje, jaké y napsat. Výjimku tvoří skupina IV, ve které spojení *nabyli ztraceného zdraví* chybně napsala 1/3 skupiny. V ostatních skupinách se objevily chyby jen v malé míře. Například 3 chybující žáci se objevili ve skupinách I, III a V. Z celkového počtu 28 žáků skupiny I chybovali dva žáci. Ve skupině VII se objevil pouze jeden chybující student. Bezchybností se může pyšnit skupina VI.

Spojení *nabyli sebedůvěry* se podařilo se 100% úspěšností napsat ve skupinách VI a VII. Po dvou chybujících žácích měly skupiny III, IV a V. Ve skupině I vyplnili špatně *i* 3 žáci a ve skupině II 4 žáci.

Z uvedených výsledků všech čtyř vět jsem vytvořila průměr. Nejlépe osvojenou gramatiku má skupina VI a VII, které jsou tvořeny studenty vysoké školy. Hned za nimi se umístila skupina III. Podobné výsledky měly skupiny V, II, I (řazeno od nejlepší po nejhorší). Nejvyšší míra chyb se objevila ve skupině IV.

Píchat a pýchavka

Slovo *pýchavka* najdeme v základním výčtu vyjmenovaných slov, přesto se chybovalo v tomto slově ve velké míře. Několik jedinců si od *pýchavky* odvodilo i slovo *píchat* s *y*. *Pýchavka* se odvozuje od slova *pýchati*, což v původním významu znamenalo foukati zralé plodnice, ze kterých se při zmáčknutí vyfoukne výtrusný prach. *Píchati* s *i* bývá vysvětlováno jako bodati. (Machek 1971, 502)

Na tuto dvojici jsem v testech uvedla větu:

Píchnul do pýchavky.

Ve slově *pýchavka* „ztroskotala“ skupina I, v níž byl úspěšný pouze jeden žák z 13, dále skupina IV s 12 žáky z 15. 50% úspěšnosti dosáhla skupina s číslem VII. Ve skupině V chybovalo 12 žáků z 25, ve skupině VI se našlo 9 chybujících studentů z 22. Ve skupině III z celkového počtu 26 uspělo pouze 18 žáků. Nejlepšími výsledky se může pochlubit skupina II, v níž správnou variantu zvolilo 25 žáků z 28.

Ve slově *píchnul* dopadla nejhůře skupina II, ve které chybovalo 8 žáků z 28. Ve skupinách I a III se našli dva chybující žáci. Jeden chybující student se našel i ve skupině VII. Ostatní skupiny (IV, V, VI) dosáhly 100% úspěšnosti.

Z uvedených výsledků těchto dvou slov jsem vytvořila průměr a nejlépe osvojenou gramatiku má skupina III a II, které dopadly téměř stejně. Hned za nimi byla skupina VI. Hůře si vedly skupiny V, VII a IV. Nejhorší ze všech byla skupina I.

Pikat a pykat

Pykat s *y* napíšeme, pokud litujeme nějaké ztráty, kajeme se, nebo neseme nějaký trest za něco. *Pikat* s *i* je vysvětlováno jako odpočítávat. (Jazyková poradna ÚJČ AV ČR, v. v. i. 2008–2013. Internetová jazyková příručka) Například *pikat* v dětské hře *Před pikolou za pikolou...*

Na tuto dvojici jsem v testech uvedla větu:

Zločinec pyká za své chyby.

Tato věta nebyla žádnou ze skupin napsána bezchybně. Po jednom chybujícím měly skupiny III, VI, VII. Špatnou variantu zvolili 4 studenti ze skupiny V, a 6 žáků ze skupiny II. Ve skupině I se zmýlili 4 žáci z 13 a ve skupině IV 5 žáků z 15.

Procentuálně nejlépe dopadla skupina III, hned za ní se umístila skupina VI. Nejlepší výsledky se tedy objevily na nižším a vyšším gymnáziu. Ve větší míře se chybovalo ve skupinách VII, V, I. Nejvyšší míra neznalosti se projevila u skupin I a IV.

Mlynář a mlít

Ve slově *mlynář* se sice nechybovalo, ale slovo *mlít* se stalo menším problémem. Slovo *mlít* bylo původně označením pro ruční roztírání obilí na mouku s menším kamenem na spodním větším kameni. *Mlít* je psáno s *i*, protože při této činnosti docházelo k tlučení, v přeneseném významu se začalo odvozovat od slova *bít/nabít*. (Machek 1997, str: 368–369)

Na tuto dvojici jsem v testech uvedla větu:

Mlynář musí mlít obilí každý den.

Slovo *mlít* si špatně odvodila jedna polovina žáků ve skupině II. Správné y dokázalo ve IV. skupině určit 5 žáků z 15. Ve skupině V chybovalo 9 studentů z 25, ve skupině III se objevilo 10 chybujících žáků a v I. skupině 4 žáci z 13. Naopak nejlépe dopadly skupiny VI a VII, v obou skupinách chyboval jen jeden student.

Vyjmenované slovo *mlynář* bylo téměř vždy napsáno bezchybně, jen ve skupinách II, IV, VII se objevil jeden chybující.

Z uvedených výsledků těchto dvou slov jsem vytvořila průměr. Nejlepšího výsledku dosáhla skupina VI. Dobré výsledky měla skupina VII a I. Špatně si nevedly ani skupiny V, IV III (seřazeny od nejlepší po nejhorší). Nejvyšší míra neznalosti této gramatiky se projevila u skupiny II.

Tip a Typ

Tip je slovo anglického původu, které znamená náповěda, dát někomu tip, je jako poradit, dát náповědu, co je dobré. Pokud budeme mít skupinu, která má stejné znaky, pak její zástupce bude označován slovem *typ*. Slovo *typický* je pak vysvětlováno ve slovníku spisovné češtiny jako příznačný nebo charakteristický. (Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost 2003, 461–462)

Na tuto dvojici jsem v testech uvedla věty:

Dostal jsem zajímavý tip na dovolenou.

Mezi nejčastější typ chyb patří vyjmenovaná slova.

Slovo *tip* si správně odvodila skupina VII, která se může pyšnit 100% úspěšností. Druhou nejúspěšnější skupinou se stala skupina VI, ve které chybovali 4 studenti z celkového počtu 22. Ostatní skupiny si už tak dobře nevedly. Nejhoršího výsledku, 16 chybujících z 18 žáků, dosáhla skupina s číslem III. Další nejhorší výsledek měla skupina V, v níž chybovalo 13 studentů z 20. 9 chybujících studentů měla skupina IV z celkového počtu 19, a také skupina II, ve které byl celkový počet žáků 24. Ve skupině I nesprávnou odpověď zvolilo 15 žáků z 24.

Podstatně lépe se, podle výsledků, dařilo určit správné *y* studentům ve druhé větě. Nejlepšího výsledku dosáhla skupina VII, ve které nikdo nepochyboval. Naopak nejhůře dopadla skupina I, v níž se našlo 9 chybujících z 24 žáků a skupina II, ve které bylo 5 chybujících žáků z 24. V ostatních skupinách byl počet chybujících jen minimální. Po dvou chybujících měly skupiny V a VI, a po jednom chybujícím měly skupiny III a IV.

Z uvedených výsledků těchto dvou slov jsem vytvořila průměr. Nejlépe osvojenou gramatiku, jak už bylo výše zmíněno, měla skupina VII. Dobré výsledky měla skupina VI. Nejlépe si tedy opět vedli vysokoškoláci. Za nimi se umístily skupiny IV a II. Další skupinou v žebříčku je skupina V. Nejméně zvládnutou gramatiku měly skupiny III a I.

Vymýtít a vymítat

Vymýtít můžeme použít ve smyslu vymýtít jako vykácet například lesy, ale i vymýtít zlořády, chyby, kacířství, znamená to odstranit něco nežádoucího. Příbuzné slovo je pak *mýtina*, což je vymýcené místo v lese. Slovo *vymítat* můžeme nahradit slovem *vyhánět*. Používá se často ve spojení vymítat d'ábla, zlé duchy, demony, satana. Vymítáním dochází k uzdravení a vyléčení. *Vymítat* je primárně odvozeno od slova *vyhánět* metením, jehož dokonavým tvarem je *vymést*. Až později se tento význam obrazně přenesl i na spojení vymítat zlo.

V této dvojici se často objevují chyby, a to nejen v předloženém testu. Touto problematikou se zabývá P. Kaderka ve svém článku *Vymýtít/vymítat–falešná vidová dvojice?*, který byl otištěn v časopise *Naše řeč*. Ve svém článku se snaží ukázat, že považovat tuto dvojici za dvojici vidovou je nesprávné. „*Chybování v pravopise při psaní vymítat a vymýtít můžeme vysvětlit tak, že uživatelé jazyka konstruují na základě svého povědomí o vidové korelaci falešné vidové páry *vymítít–vymítat a vymýtít –*

*vymýtat.“ (Kaderka 2002) Verbum *vymítat* je tvar vidu nedokonavého, vid dokonavý zní *vymést*, v přeneseném významu se dá použít sloveso *vyhánět*. Základ slova *vymýtit* tvoří *mýtit* neboli *kácet*, tento tvar je v dokonavém vidu, nedokonavý tvar zní *vymycovat*. (Kaderka 2002) Ve svém článku se také snaží objasnit, jak správně rozeznat význam slov a použít správný tvar.

Na tuto dvojici jsem v testech uvedla věty:

Je důležité vymýtit d'ábla z těla.

Dřevorubci vymýtili lesy.

Slovní spojení *vymýtit d'ábla* jsem použila v metaforickém přenesení (odstranit něco nežádoucího). Spojení se stalo problematickým. Nejlépe dopadla skupina I, zastupující první stupeň základní školy, v níž chyboval jeden žák ze 13. Ve skupině II byl počet chybujících 8 z 28. Ve skupině III se výsledky úspěšnosti a neúspěšnosti lámou, neboť úspěšných studentů bylo 10 z 26. Skupina IV měla 8 chybujících žáků z 15. Nejhůře dopadla skupina V, v níž chybovalo dokonce 22 studentů z 25. A ani bohemisté ze skupiny VI si nevedli nejlépe; správnou odpověď zvolilo jen 6 studentů z 22. Skupina VII dosáhla 50% úspěšnosti.

Věta, obsahující spojení *vymýtit lesy*, dopadla výrazně lépe. Bezchybně tuto větu sice napsala pouze I. skupina, ale ani ostatní si nevedly nejhůře. Například ve skupině II chybovalo 5 žáků z 28, ve skupině III to byli 2 žáci z 26. Ve skupině IV zvolili nesprávnou variantu 3 žáci z 15 a ve skupině V 6 žáků z 25. Z 22 studentů ze skupiny VI se zmýlili 3 studenti. Skupina VII dopadla stejně jako v předchozí větě a dosáhla opět jen 50% úspěšnosti.

Z uvedených výsledků těchto dvou vět jsem vytvořila průměr. V čele žebříčku úspěšnosti stojí skupina I, která výrazně předčila ostatní skupiny. Následují skupiny II, III, IV, VI, VII. Poslední příčky žebříčku dosáhla skupina V. Na těchto výsledcích je dobře vidět, že gramatiku nejlépe zvládly nejnižší ročníky. Čím starší žáci byli, tím hůře dopadli. Výjimkou je skupina V, zastupující střední školu.

Vít a výt

Další dvojicí, která se často plete, je *vít* a *výt*. Rozlišení je poměrně snadné. Sloveso *výt* znamená vydávat pronikavý zvuk. Nejčastějším příkladem bývá spojení *vlci vyjí na měsíc*.

Naopak slovo *vít* znamená „*vázat, plést a proplétáním, zaplétáním vytvářet cop nebo věneček*.“ (Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost 2003, 492)

Na tuto dvojici jsem v testech uvedla větu:

Děti vily věnečky z bílých kvítků.

V této větě „zazářila“ skupina VI s jedním chybujícím studentem. Skupina V chybovala jen v malé míře, počet úspěšných studentů byl 21 z 25 studentů. Ve skupině III správnou odpověď zvolilo 21 žáků z 26. Následují horší výsledky, do kterých mohu zařadit skupinu IV, v níž chybovali 4 studenti z 15. Nejhorších výsledků dosáhly skupiny I, II a VII. Ve skupině I chybovali 4 žáci z celkového počtu 13. Počet chybujících ve skupině II se vyšplhal na 9 z 28 žáků. Správné y dokázalo v VII skupině určit 5 studentů z 8.

Procentuálně nejlépe dopadla skupina VI. Dobré výsledky měly skupiny V a III. Méně zvládnutou gramatiku měly skupiny IV, I, a II. V největší míře se chybovalo ve skupině VII.

Líčený a lýčený

Líčený má hned několik významů, například líčení (vyprávění) příběhu, žena se líčí (maluje), líčený (předstíraný) zájem, líčit (klást) pasti a nástrahy. *Lýčený* má naopak jen jeden význam, a to pokud je odvozen od slova *lýko*. *Lýčený* znamená doslova *lýkový*, tento tvar se už v dnešní době nepoužívá, proto jsem v testu zvolila raději tvar novodobý a to slovo *lýkový*.

Na tuto dvojici jsem v testech uvedla větu:

Do nalíčené pasti se chytily netopýři.

Na slovo odvozená se v testu objevila věta:

Lýkové střevíce se nosily v dřívějších dobách.

Pokud přehlédnou drobné chybování, lze usoudit, že obě věty dopadly víceméně dobře. Slovo *lýkové* bylo napsáno bezchybně ve skupinách V, VI a VII. Ostatní skupiny, zastupující nižší ročníky, měly po jednom či dvou chybujících.

Ve slovním spojení *nalíčená past* se chybovalo ve větší míře než v předchozí větě. A to zvláště ve skupině II, v níž chybovalo 10 žáků z 28 a ve skupině IV, ve které počet chybujících dosáhl 4 žáků z 15. 100% úspěšností se může pochlubit pouze skupina VII. Hned za ní ale byla skupina s číslem VI, ve které se objevil pouze jediný student, který zvolil nesprávné *y*. Dobré výsledky se objevily i ve skupině III, ve které se dopustili chyby dva žáci z 26, a skupině V, v níž z 25 studentů špatnou variantu zvolili tři studenti. Ve skupině I pak chybovali 4 žáci z 15.

Z uvedených výsledků těchto dvou vět jsem vytvořila průměr. Nejlépe osvojenou gramatiku měli studenti vysokých škol ve skupinách VII a VI. Za nimi se umístili studenti střední školy ze skupiny V. Co se týče nižších ročníků, konkrétně skupina III si vedla v porovnání s ostatními skupinami skoro stejně dobře jako vyšší ročníky. Jako další se na žebříčku úspěšnosti umístily skupiny II, I. Nejhorších výsledků dosáhla skupina IV.

2.1.2. Chyby v syntaktickém pravopise

Dny a dni a dnové

Podstatné jméno *den* má v 1. pádu čísla množného dva tvary: *dny* a *dni*. Shodu mají ale oba tvary jako neživotná jména. Výjimku tvoří zastaralý tvar *dnové*, který má shodu jako jméno životné. Tento „chyták“ můžeme nalézt v Pravidlech českého pravopisu mezi dodatečnými poznámkami. (Pravidla českého pravopisu 2009, 15)

Na tuto dvojici jsem v testech uvedla větu:

Krásní dnové minuli, ošklivé dny se pomalu táhly.

Životnou shodu u slova *dnové* správně odhalila skupina V, ve které správnou variantu určilo 16 studentů z 20. Také ve skupině VI odhalilo správnost 16 studentů, ale tentokrát z celkového počtu 22. Skupina I a II skončila s totožnými výsledky, a to 9 chybujících z 24 žáků. Skupina III měla 10 chybujících z 18 studentů. Ve skupině IV

špatné y zvolilo 8 studentů z 19. Nejhorším výsledkem byla 50% neúspěšnost u skupiny VII.

Naopak věta, obsahující *dny se táhly*, dopadla znatelně lépe. Bezchybným výsledkem se mohou pochlubit skupiny III a IV. Po jedné chybě měly skupiny V, VI a VII. Skupiny I a II měly po 4 chybujících.

Z uvedených výsledků těchto dvou sloves jsem vytvořila průměr. Tuto gramatiku jednoznačně ovládají vyšší ročníky mnohem lépe než ty nižší. Nejúspěšnější skupinou je skupina V, následovaná skupinou VI. Úspěšné výsledky pokračují u skupin IV a VII. Nejhorších výsledků dosáhly skupiny I, II a III.

Ledoborci a ledoborce, uzenáči a uzenáče, ukazatelé a ukazatele

Některá jména rodu mužského mají dvojí tvar (životný a neživotný), a to i když označují věci neživé. Zda napíšeme ve shodě *i* nebo *y*, rozlišíme podle koncovky podstatného jména. Pokud má podmět životnou koncovku, tak i v přísudku se objeví životná koncovka. Pro srovnání jsem uvedla příklady *uzenáče byly* a *uzenáči byli*, dále pak *ledoborci vypluli* a *ledoborce vypluly*. (Pravidla českého pravopisu 2009, 14)

Věty užití v testovaném cvičení:

Mohutní ledoborci vypluli na pomoc.

Uzenáče byly na skladě.

Byli stanoveni noví hospodářští ukazatelé.

Protože skupina I nemá tuto gramatiku ještě probranou, mohu zde uvést jejich výsledky založené pouze na intuici. Proto bych sem zařadila jen ty výsledky, ve kterých se jim podařilo určit správný tvar. Tak tomu bylo například hned u první věty, obsahující spojení *ledoborci vypluli*, ve které správnou odpověď tipovali všichni žáci kromě jednoho. Tímto dosáhli nejlepšího výsledku ze všech skupin. Jeden chybující z 8 studentů se objevil i ve skupině VII. Dobré výsledky měla skupina V, ve které se chyby dopustili dva studenti, skupina IV, v níž chybovali tři žáci a skupina VI, ve které chybovali čtyři studenti. Nejhůře dopadla pak II skupina, v níž chybovalo 10 žáků z 24, a ve skupině III zvolilo špatnou odpověď 5 žáků z 18.

Spojení *uzenáče byly* dopadlo nejhůře u skupiny s číslem V, ve které se zmýlilo 12 studentů z 20. Po třech chybách měly skupiny II, III, IV a VI. Ve skupině VII se

našel jen jeden student, který nesprávně určil *y*. Skupinu I tentokrát z hodnocení vynechám pro vysokou míru chybuujících.

Největší problém dělala žákům a studentům věta *Byli stanoveni noví hospodářští ukazatelé*. Testovaní žáci chybovali ve všech koncovkách, konkrétně tedy ve slovech *byli*, *stanoveni* a *noví*.

Ve skupině II, jejíž celkový počet dosahuje 24 žáků, špatně určilo *y* ve verbu *byli* 8 žáků, ve verbu *stanoveni* 16 žáků a v adjektivu *noví* 9 žáků.

Ve skupině III, jejíž celkový počet žáků dosahuje 18, udělali chybu v prvním verbu *byli* 3 žáci, ve verbu *stanoveni* 8 žáků a v adjektivu *noví* 5 žáků.

Z 19 žáků ze skupiny VI chybovalo ve slově *byli* 7 žáků, ve slově *stanoveni* 9 žáků a v přídavném jméně *noví* 3 žáci.

Skupina s číslem V, se svými 20 studenty, měla ve slově *byli* 6 chybuujících žáků, ve slově *stanoveni* 15 žáků a v přídavném jméně *noví* 6 žáků.

Ve skupině VI, jejíž celkový počet žáků je 22, bylo 7 chybuujících studentů ve verbu *byli*, 11 studentů ve verbu *stanoveni*, a 2 studenti v adjektivu *noví*.

Skupina VII v prvním slově *byli* dosáhla 50% úspěšnosti, ve slově *stanoveni* se jejich úspěšnost snížila, a to na 5 chybuujících žáků z 8. V posledním slově *noví* chyboval pouze jeden student.

Z uvedených výsledků koncovek těchto tří vět jsem vytvořila průměr. Nejlépe si vedla skupina VI, následovaná skupinami IV a III. Úroveň znalosti se snižovala u skupiny VII. Nejnižší míra znalosti se projevila u skupin II a V. Toto chybování je nelogické, žáci nedbají shody.

2.2. Předpona *vy-*, *vý-*

Tato gramatika se řadí k lexikálnímu pravopisu. Někteří žáci měli problém rozeznat, zda se jedná o předponu *vy-/vý-* nebo zda je *vi-/ví* součástí slovního základu. K tomuto problému se váže jistá pomůcka, která by nám rozhodování měla usnadnit. Stačí oddělit slabiku *vy-/vi-* nebo *vý-/ví-*. Pokud ji lze oddělit, a popřípadě i nahradit jinou předponou, a slovo nám zároveň ponechává určitý význam, jedná se o předponu, a tudíž napíšeme *y/ý*. Pokud ale slovo význam ztratí a nezíská ho ani přidáním jiné předpony, nejedná se o předponu, ale o součást slovního základu, ve které napíšeme tedy *i/i*.

Žáci a studenti chybně zaměňovali část slovního základu za předponu. Pokud bychom se pokusili aplikovat výše zmíněné pravidlo, k chybě by nemělo dojít, nebo by se chyby měly alespoň zredukovat. Pozor by si studenti měli dát u slova *visutý*, které se snadno může zaměnit za *vysutý* jako *vysunutý*. Touto problematikou se zabývá článek „*Visutý, vysutý, vysunutý*“ (Naše řeč 1922) Text vychází z iniciativy jistého pana Fa Presto, který se považuje za původce výrazu „vysuté zahrady“. Je důležité podotknout, že toto spojení se týká konkrétně pražských zahrad. Vysvětluje tedy rozdíl mezi slovy *visutý* a *vysutý*. „*Vypravuje o inženýru, který rozlišoval lešení »visuté« (t. j. známé »pavláčky«, které se na provazech vytahují a spouštějí rumpálem) a »vysuté« (které se zřizuje na trámcih vystrčených okny, vikýři nebo i děrami k tomu schválně pořízenými a uvnitř ovšem náležitě upevněných).*“ (Naše řeč 1922) A dále dodává: „*A i když mi bude zakázáno slovo »vysuté«, budu zahrady takové jmenovati aspoň vysunutými, neb je v tom více smyslu než ve »visutých«, při nichž vždy mám dojem, že jsou zavěšeny na provazech nebo řetězech...*“ (Naše řeč 1922)

V článku se řeší otázka, zda je jazykově správné přistoupit na tuto teorii a používat i tvar *vysutý*. Z tohoto článku jsem zjistila, že kdysi by tento tvar obstál, ale dnes je bezvýznamné používat tento tvar, který měl význam v daleké minulosti. V dnešní době už „vysuté zahrady“ nic neznamenaají. (Naše řeč 1922)

Věty užití v testovaném cvičení:

Věty na *vi-/ví-* jako součást slovního základu:

Nejvyšší visutý most se zřítil.

Viklal se mu poslední zub.

Okno vikýře bylo rozbité.

O vikendu bylo sychravo.

Věty na předpony *vy-/vý-*:

Závodníci se snažili, aby jejich motocykly vyrazily co nejrychleji.

Při výronu je třeba pevné obinadlo.

Byly tam vysázeny četné větrolamy.

Včera uzavřely dohodu závodní výbor a vedení podniku.

Je důležité vymýtít d'ábla z těla.

Vyplazovat jazyk je ošklivý zlovyk.

Nejvyšší visutý most se zřítíl.

Sloveso *vyrazily* bylo napsáno naprosto bezchybně většinou skupin, kromě I a II skupiny, ve kterých se našel jeden chybující.

Slovo *výron* dopadlo o něco hůře. Bezchybností se může pochlubit skupina VII. Skupiny II, III, IV, V měly po jednom chybujícím žákovi. Dva studenti z 22 chybovali ve skupině VI. Nejhorší výsledek, 9 chybujících z 24 žáků, měla skupina I. Větší míra chyb mohla být způsobena neznalostí významu tohoto slova.

Předponu *vy-* ve slově *vysázeny* správně vyhodnotily všechny skupiny kromě II. skupiny, v níž chyboval jeden žák. Tato skupina měla jako jediná dva chybující žáky i v další větě, obsahující slovo *výbor*.

Špatné *i* v předponě ve slově *vymýtít* zvolili dva žáci, jeden byl z testované skupiny s číslem II a druhý ze skupiny s číslem VII. Ve zbylých skupinách zvolili správné *y* všichni studenti.

Správně předponu *vy-* určily u slova *vyplazovat* skupiny III a VI. Ve skupinách I, IV a VII chyboval vždy jen jeden žák. Ve skupině V se našli dva chybující studenti z 25 a ve skupině II dokonce tři žáci z celkového počtu 28.

Slovo *nejvyšší*, odvozené od slova *vysoký*, se podařilo bezchybně napsat skupinám III, IV, VI a VII. Tři chybující žáky ze 13 měla skupina I, čtyři studenti z 25, kteří nesprávně napsali toto slovo, se našli ve skupině V. Ve skupině II pochybilo 5 žáků z 28.

U slova *visutý* správný význam zavěšený neboli upevněný shora odhalilo 19 žáků z 22 patřících do skupiny VI. Ostatním skupinám se tak dobře nedařilo. Skupina VII měla pouze 5 studentů z 8, kteří vybrali správné řešení. Přídatné jméno *visutý* zaměnilo se slovem *vysunutý* 7 žáků ze 13, kteří se řadí do skupiny s číslem I, 16 žáků z 28 ze skupiny II, 17 žáků z 26 patřící do skupiny III, 9 žáků z 15 ze skupiny IV. Nejenom žákům, ale i studentům ze skupiny V se nedařilo. Nesprávné *y* zvolilo 13 studentů z 25.

Ve slově *viklat* se bohužel žádná skupina nemůže chlubit svou bezchybností. Pro upřesnění slovo *viklat* znamená kolísat něčím, pohybovat se sem a tam, být uvolněný.

Skupinou s úspěšnějšími studenty, tedy přesněji s 19, kterým se podařilo správně vyhodnotit, jaké *i* napsat, je skupina VI, jejíž celkový počet je 22 studentů. Skupina VII měla tři studenty, kteří v tomto slově chybovali. Součást slovního základu *vi-* zaměnilo za předponu *vy-* 8 žáků ze 13 ve skupině I, 16 žáků z 28 ze skupiny II, 20 žáků z 26,

řadící se ke skupině III, 10 žáků z 15 ze skupiny VI. Ve skupině V chybovalo 14 studentů z celkového počtu 25.

Ve slově *vikýř*, což je krytý střešní výstupek s oknem, opět nejlépe uspěla skupina VI s jedním chybujícím studentem z 22. Dále správnou variantu zvolilo 21 studentů ze skupiny V, jejíž celkový počet studentů je 25. Nejhůře dopadly skupiny I a II, ve kterých chybovalo 8 žáků skupiny I ze 13, a 18 žáků skupiny II z celkového počtu 28. Ve skupině III se zmýlilo 12 žáků z 26, ve skupině VI to bylo 6 studentů z 15. Nesprávnou odpověď zvolili tři studenti z 8 ve skupině VII.

Slovo *víkend* bezchybně napsaly skupiny IV, V, VI, a VII. Dva chybující žáci se objevili ve skupině III. Ze 13 žáků ve skupině I zvolili špatnou variantu 3 žáci. Ve skupině II pak chybovalo 6 žáků z 28.

Z uvedených výsledků všech 11 vět jsem vytvořila průměr. Nejvyššího úspěchu dosáhla skupina VI. Za ní následují skupiny VII, V, IV, III. Nejhorších výsledků dosáhly skupiny II a I. Je opět krásně vidět, že nejlépe gramatiku zvládly vyšší ročníky. Čím vyšší stupeň školy, tím osvojenější je gramatika.

2.3. Koncovka *-ami*

Tato gramatika se řadí morfologickému pravopisu. Zde nastává problém správného určení vzoru. Pokud by testovaní žáci určili náležitý vzor, nestalo by se, aby množné číslo v 7. pádě zaměnili za koncovku *-ami*. Stačilo by si pouze říci dané slovo ve druhém pádě, a nedošlo by ke mnoha zbytečným chybám. Myslím, že tyto chyby byly způsobeny spíše malou soustředěností než neznalostí. Žáky také mate to, že *drahokam* má v 7. pádě plurálu zakončení na *-y* (*drahokamy*), přitom se jedná o náležitou koncovku tvrdého mužského vzoru přidanou k základu *drahokam*. Podle nových pravidel skloňujeme *drahokam* podle vzoru *hrad*. Substantivum *drahokam* je složenina ze slov *drahý* a *kámen* (se starší podobou bez *-en*). Podle staroslověnské gramatiky se jedná o mužský n-kmen, který se dříve skloňoval jako *kamy*, *kamene*, *kamene*, *kamen*⁶. (Večerka 1984, 83)

Na tento jev jsem v testech uvedla věty:

Drahokamy ho vábily.

Byly tam vysázeny četné větrolamy.

K narozeninám chci chryzantémy.

Výše zmíněné věty rozeberu odlišně než ostatní jevy. Budu je rozebírat po jednotlivých skupinách, aby se dalo porovnat, zda dané skupiny mají problém s touto gramatikou, nebo zda šlo čistě jen o náhodné chybování způsobené nedostatkem pozornosti.

Ve skupině I čítající 24 žáků se v substantivu *drahokamy* zmýlili 4 žáci. Ve slově *větrolamy* chybovalo 9 žáků. Podstatné jméno *chryzantémy* napsalo špatně 10 žáků. Přejdu nyní ke skupině II, jejíž celkový počet je 24 žáků. 9 žáků chybovalo u podstatných jmen *drahokamy* a *větrolamy*. Větší počet chybujících byl u podstatného jména *chryzantémy*, ve kterém se chyby dopustilo 13 žáků. Ve skupině III s počtem 18 žáků, špatnou koncovku určili ve slově *drahokamy* 4 žáci, 3 žáci v substantivu *větrolamy*, a 5 žáků ve slově *chryzantémy*. Skupina IV, ze které se testu zúčastnilo 19 žáků, měla velmi dobré výsledky u prvních dvou podstatných jmen *drahokamy* a *větrolamy*, ve kterých se objevil jen jeden chybující žák. U slova *chryzantémy* se objevili chybující 4 žáci. Skupina V, s celkovým počtem 20 studentů, jako jediná ze skupin dokázala napsat se 100% úspěšností podstatné jméno *drahokamy*. Bohužel ve zbylých substantivech dosáhl počet chybujících na 7 studentů. 22 bohemistům, patřících do skupiny VI, se podařilo napsat slovo *větrolamy* většinou správně, chybovali zde jen dva studenti. Podstatné jméno *drahokamy* se nepodařilo správně napsat 3 studentům a slovo *chryzantémy* 4 studentům. V poslední testované skupině s číslem VII, bylo 8 studentů. Nejlépe se jim určovala substantiva *drahokamy* a *chryzantémy*, ve kterých se našel jen jeden chybující student. Podstatné jméno *větrolamy* dopadlo hůř, počet chybujících se vyšplhal na 3 studenty.

V podstatném jménu *drahokamy* byla nejvyšší míra úspěšnost zřejmě proto, že se do testů zařazuje od základních škol až po střední. Tento „chyták“ učitelé používají nejčastěji, aby si ověřili znalost studentů. U ostatních slov míra úspěšnosti poklesla. Důvodem může být nižší frekvence užívání. A to nejen v testech na školách, ale i v mluvené podobě.

Z uvedených výsledků těchto tří vět jsem vytvořila průměr. Nejlépe osvojenou gramatiku má podle výsledků skupina IV, hned za ní ale následovala skupina VI. Podobné výsledky měly skupiny VII, III a V. Nejhorší výsledky se objevily ve skupině I a II. Nejnižší ročníky základní školy by měly na svých výsledcích ještě zapracovat a gramatiku si lépe osvojit.

2.4. Časté chyby

Časté chyby se objevují ve slovech, ve kterých si studenti nejsou jisti vzorem či naopak neznají ani význam slov. Vybrala jsem několik slov, kterých se tento problém přímo týká.

2.4.1. Chyby v lexikálním pravopise

Ližiny

Problémem slova *ližiny* je zaměňování či špatné odvozování od slova *lyže*. Vysvětlení, proč tomu tak je, nalezneme na stránkách Ústavu pro jazyk český. „*Podstatné jméno lyže jsme převzali z ruštiny až koncem 19. století, zatímco ližina je doložena už v Jungmannově Slovníku česko-německém (díl II, 1836) jako synonymum podstatného jména líha = ‚vlastně to, na čem něco leží‘ nebo ‚dřeva dvě hladká, podlouhlá, po nichž se sudy smýkají‘. SSJČ líhu definuje jako ‚šikmý trámec pro posun těžkých břemen; postranní nebo spodní prkno povozu; dřevěný pružný můstek‘. Líha i ližina mají podle Machkova slovníku spojitost se slovesem ležet – léhat/líhat (srov. běžet – běhat – vybíhat). Zjednodušeně řečeno: ližina je to, na čem nějaký předmět lehá, popř. prostřednictvím čeho si může lehat – to platí např. i pro přistávací ližiny u podvozku vrtulníku. Ačkoli se tvarem podobají lyžím, nejsou primárně určeny k lyžování (tedy ke klouzavému pohybu). Pokud jde o součásti sněžných skútrů a skibobů, měli bychom užívat přesné označení lyže, popř. pro malé lyže zdvojnásoběnou lyžička (výraz *lyžina zdvojnásobenou není).“ (Jazyková poradna ÚJČ AV ČR, v. v. i. 2008–2013. Internetová jazyková příručka)*

Podstatné jméno *ližiny* jsem použila ve větě:

Kostru tvořily sloupky, ližiny a vzpěry.

Žádné ze skupin se nepodařilo napsat slovo *ližiny* se 100% úspěšností. Právě naopak se objevily skupiny, které se blížily k 100% neúspěšnosti. Například skupina III měla 25 chybujících žáků z 26. Ve skupině IV bylo 13 chybujících žáků z 15. Ve skupině I špatné *y* určilo 9 žáků z 13. Pět studentů z 8 neuspělo ve skupině VII. 14

studentů z 25 patřící do skupiny V, zvolilo špatnou variantu. Z 28 testovaných uspělo ve skupině II 16 žáků. Nejméně špatných odpovědí bylo ve skupině VI, v níž se chyby dopustilo jen 7 studentů z 22.

Slynout

Význam slovesa *slynout* neznala většina testovaných žáků a studentů. Možná proto, že by se dalo považovat už za slovo zastaralé či knižní. Synonymické k verbu *slynout* je spojení *být proslulý*. Ač je toto slovo méně známé, nalezneme ho ve výčtu vyjmenovaných slov. (Pravidla českého pravopisu 2009, 12)

Sloveso *slynout* jsem použila ve větě:

Praha slyne krásou.

Na tomto slově ztroskotala většina žáků. Jelikož ve velké míře chybovaly všechny skupiny, rozeberu jednu skupinu po druhé. Skupina I měla 11 chybujících studentů ze 13. Ve skupině II se objevilo 20 žáků, kteří zvolili špatnou odpověď. Skupina III dopadla nejlépe. Počet chybujících studentů byl méně než polovina (12 z 26). Z 15 žáků ve skupině IV neuspělo 11 žáků. Ve skupině V se počet chybujících vyšplhal na 22 z 25 studentů. Ani skupina VI, složená z bohemistů, neuspěla, dokladem je toho 13 studentů z 22 se špatným tvarem. Ve skupině VII bylo 50% chybujících studentů.

Obinadlo

Opět se před námi vyskytl problém neznalosti významu slova. Synonymem k podstatnému jménu *obinadlo* je slovo *fáč*.

Podstatné jméno *obinadlo* jsem použila ve větě:

Při výronu je třeba pevné obinadlo.

Pokud to vezmu z toho úspěšnějšího konce, bezchybností se mohou pyšnit skupiny IV a V. Po jednom chybujícím měly skupiny VI a VII a dva chybující se objevili ve skupině III. Teď ale k těm horším výsledkům. 7 žáků z 24 zvolilo

nesprávnou odpověď. Nejhorší skupinou je ale skupina II, v níž chybovalo 13 žáků z 24.

2.4.2. Chyby v morfologickém pravopise

Otep

Chybování v tomto podstatném jménu může mít příčinu ve špatném určení vzoru. Chybu ve slově *otep*, považuji za zcela zbytečnou. Zvláště když vezmu v potaz, že věty s tímto slovem se objevují ve většině testů, které jsou rozdávány jak na základních, tak i na středních školách. Slovo *otep* je ženského rodu, a díky svému skloňování se řadí pod vzor *kost*. Z nižších ročníků si ne všichni žáci byli jisti správným významem slova, synonymem pro slovo *otep* může být například *otýpka*, nebo *svazek*. Substantivum *otep* je odvozeno od adjektiva *otepaný*, což znamenalo „vymláčený snop“. (Machek 1971, 422)

Podstatné jméno *otep* jsem použila ve větě:

Otepi slámy se vršily ve stoh.

Chyby se v nejvyšší míře objevily ve skupině II, v níž byli úspěšní pouze 4 žáci z 24. Skupina I, taktéž s celkovým počtem žáků 24, měla 7 úspěšných žáků. Ve skupině III se objevilo 11 žáků z 18, kteří ne zvolili správné *i*. Příliš se nedařilo ani žákům ze skupiny IV, v níž chybovalo 8 žáků z 19. Ani studenti vysokých škol se nemohou chlubit dobrými výsledky. Ve skupině VII chybovali tři studenti z 8, a ve skupině VII se z 22 dopustilo chyby 6 studentů. Nejlepším výsledkem se může pyšnit skupina V, v níž správnou odpověď vybralo 17 studentů z 20.

Dobromysl

Ve slově *dobromysl* se chybovalo ve většině případů kvůli záměně rodu ženského za mužský rod. Dobromysl obecná je ženského rodu skloňovaná podle vzoru *kost*.

Podstatné jméno *dobromysl* jsem použila ve větě:

V receptu psali jednu na' dobromysli.

Nejhorší výsledky se objevily ve skupině III, v níž špatný rod určilo 15 žáků z 18. Skupiny I a II, s totožným celkovým počtem žáků 24, měly po 11 a 14 chybujících žácích. 50% úspěšnost měla skupina VII. Jednoho z nejlepších výsledků dosáhla skupina V se svými 15 úspěšnými studenty z 20. Pouze dva chybující žáci se objevili ve skupinách IV a VI.

Z uvedených výsledků těchto pěti slov jsem vytvořila průměr. Nejlépe si vedla skupina VI, za ní následovala skupina V. Podobné výsledky se objevily u skupin VII a IV. Nejvyšší míra chyb byla u skupin III, II, I (pořadí od nejhoršího). 15 žáků z 18 se zmýlilo ve III. skupině. Ve skupině II se chyby dopustilo 14 žáků a ve skupině I 11 žáků, celkový počet žáků obou skupin činí 24.

2.5. Vyjmenovaná slova

Tato gramatika se řadí k lexikálnímu pravopisu. Než přejdu k jednotlivým vyjmenovaným slovům, nebo slovům, které byly s vyjmenovanými slovy zaměněny, ráda bych jen stručně uvedla, co si představit pod pojmem vyjmenovaná slova. Nejlépe vyjádřenou definici jsem našla v internetové příručce Ústavu pro jazyk český.

„Jsou to domácí (výjimečně i zdomácnělá: lyže) slova, v jejichž kořenech (výjimečně i v příponě: brzy, slepýš, kopyto) se píše po tzv. (pravopisně) obojetných souhláskách y/ý. Toto y/ý píšeme rovněž ve slovech odvozených nebo příbuzných. Osobní a zeměpisná jména se pravopisným pravidlům nemusejí vždy podřizovat, proto se v souladu s tradicí lze setkat se jmény Mlynář i Mlinář, Syrovátka i Sirovátka, Zima i Zyma; Solopysky i Solopisky apod.“ (Jazyková poradna ÚJČ AV ČR, v. v. i. 2008–2013. Internetová jazyková příručka)

Výčet vyjmenovaných slov a slov příbuzných se obměňuje podle dané publikace. Rozdíly mohou být způsobeny dobou vydání, či různorodostí autorů a nakladatelství. V následujícím přehledu se budu zabývat jednotlivými vyjmenovanými slovy.

2.5.1. Vyjmenovaná slova vlastní

Zlozvyk

Zlozvyk je slovo příbuzné od vyjmenovaného slova *zvykat*.

Podstatné jméno *zlozvyk* jsem použila ve větě:

Vyplazovat jazyk je ošklivý zlozvyk.

V podstatném jménu *zlozvyk* chybovalo nejvíce žáků ze skupiny I, a to čtyři žáci z 13. Ve skupině II chybovalo pět žáků z 28. Skupina IV měla dva chybující žáky z 15. Ostatní skupiny dopadly víceméně dobře. Skupiny III a V měly po jednom chybujícím žákovi. Bezchybností se mohou pochlubit skupiny VI a VII.

Babyka

Babyka je v základním výčtu vyjmenovaných slov. Toto substantivum pochází z praslovanštiny: původní slovo **babŭka* se vyvinulo ve staré češtině ve slovo *babka*. Tento význam mohla získat podle svého vzhledu, neboť se jedná o vráskovité dřevo. (Machek 1997, 41)

František Svěrák ve svém článku *K původu jména babyka* se čtenářovi snaží přiblížit nejen původ slova *babyka*, ale i představu toho, co si pod tímto slovem můžeme představit. „*Babyka je druh javoru. Je to strom často se zkřiveným, zprohýbaným kmenem, nezřídka křovitý, rostoucí v křovinách na polních mezích, podél potoků, na okrajích lesa na výsluní.*“ (Svěrák 1974)

Podstatné jméno *babyka* jsem použila ve větě:

Lisovali babyku do herbáře.

V nejvyšší míře chybovala skupina III, špatnou variantu určilo 9 žáků z 26. Ve skupině IV se chyby dopustilo 5 žáků z 15. Skupina I měla 4 chybující žáky z celkového počtu 13. Ani skupina II nedopadla nejlépe, zde se objevilo z 28 žáků 5

chybujících. Skupina V měla jednoho chybujícího studenta. 100% úspěšnosti dosáhly skupiny VI a VII.

Nachomýtnout se

Nachomýtnout se je v základním výčtu vyjmenovaných slov.

Sloveso *nachomýtnout se* jsem použila ve větě:

*K nehodě se **nachomýtl** náhodou.*

Sloveso *nachomýtnout se* nejlépe podařilo napsat skupině II, v níž chybnou odpověď zvolil z 28 pouze jeden žák. Dva chybující žáci se objevili ve skupině IV. Po třech chybujících žácích měly skupiny VI a I. Ve skupině III napsali nesprávný tvar čtyři žáci. Skupiny V a VII chybovaly v nejvyšší míře. Ve skupině V byl počet chybujících 7 z 25 studentů a ve skupině VI 5 studentů z 8.

Vzlykot

Vzlykot je slovo příbuzné od vyjmenovaného slova vzlykat.

Podstatné jméno *vzlykot* jsem použila ve větě:

*Lítostivý **vzlykot** byl slyšet až za dveře.*

Substantivum *vzlykot* bylo napsáno víceméně všemi skupinami správně. Výjimku tvořila skupina II, ve které chybovali 4 žáci z 28; skupina IV, v níž se chyby dopustili 3 žáci z 15 a skupina I, ve které se našel jeden chybující žák.

2.5.2. Slova špatně zařazená k vyjmenovaným slovům

Žádné z níže uvedených slov není vyjmenovaným slovem a ani nepatří ke slovům příbuzným, přesto je žáci a studenti často mylně do této skupiny slov zařazovali. U těchto slov vynechávám popis jejich původu a význam slov. V testovaném cvičení byly tyto zkoumaná slova součástí věty, u níž se žák/student musel soustředit i na jiné

jevů. Možná těmto jevům přiložili studenti větší důležitost než zkoumaným slovům. Soustředit by se žáci měli na celou větu, pak by výsledky mohly dopadnout lépe.

Plížit se

Sloveso *plížit se* jsem použila ve větě:

Liška se neslyšně plížila tajuplným lesem.

V nejvyšší míře se chybovalo ve skupině II, v níž se chyby dopustilo 6 žáků z 28. Dále ve skupině V, ve které nesprávnou formu zvolilo 5 žáků z 25. Skupiny I a III dopadly procentuálně stejně. Ve skupině I byli 2 chybuující žáci ze 13 a ve skupině III se našli 4 chybuující z 26. Skupina IV měla 2 žáky, kteří chybovali a skupina VII jednoho. Bezchybně se sloveso *plížit se* podařilo napsat skupině VII.

Lisovat

Sloveso *lisovat* jsem použila ve větě:

Lisovali babyku do herbáře.

Na slově lisovat „pohořely“ nižší ročníky řadící se do skupin I, II a III. Ve skupině I ze 13 žáků neuspěli 4. Skupina II měla 10 chybuujících žáků z 28. A nakonec ve skupině III se objevilo 9 žáků z 26, kteří zvolili špatnou variantu. Po dvou chybuujících měly skupiny IV a V. Jeden chybuující student se objevil ve skupinách VI a VII.

Nabídka

Podstatné jméno *nabídka* jsem použila ve větě:

Zabýval se nabídkou bylin.

Ve slově nabídka v nejvyšší míře chybovala skupina I, v níž se chyby dopustili 3 žáci z 15. Ani skupině II se nevedlo lépe, špatnou odpověď napsali 4 žáci z 28. Bohužel chyby se neobjevily jen u nižších ročníků ale i u těch vyšších. Dokladem je skupina V,

ve které chybovali 3 žáci z 25. Ve skupině III se objevili 2 chybuující žáci. 100% úspěšnosti dosáhly skupiny IV, VI a VII.

Pobídnout

Sloveso *pobídnout* jsem použila ve větě:

Jezdec pobídl koně bičem.

Nejvyšší míra chyb se objevila u skupiny II, v níž chybovalo 7 žáků z 28. U skupiny V se zmýlili 4 studenti z 25. Po dvou chybuujících žácích měly skupiny III a IV. Studenti ostatních skupin napsali uvedené slovo bezchybně.

Nelíbit se

Sloveso *nelíbit* jsem použila ve větě:

Karlovi se nelíbily Janáčkovy skladby.

Překvapivě žádná skupina nedosáhla 100% úspěšnosti. Sloveso *líbit se* k vyjmenovaným slovům zařadilo nesprávně 7 žáků z 24 patřící do skupiny II, 6 žáků z 24 ze skupiny I. Nejvíce chyb se tedy objevilo u žáků základní školy. Po dvou chybuujících studentech měly skupiny IV a V, po jednom chybuující žákovi měly skupiny III, VI a VII.

Vábit

Sloveso *vábit* jsem použila ve větě:

Drahokamy ho vábily.

Nejvyšší míra chyb se objevila opět u žáků základní školy. Tito žáci se řadí do skupiny I a II, celkový počet u obou skupin čítá 24 žáků. Ve skupině I se objevilo 8 žáků a ve skupině II 7 žáků, kteří chybovali. Ve skupině VII se podařilo sloveso správně napsat všem žákům. Zbylé skupiny měly po dvou chybuujících.

Způsobit

Sloveso *způsobit* jsem použila ve větě:

*Ledovcové příkrovy **způsobily** svým pohybem mnohde erozi.*

V tomto slovese se zmýlilo 17 žáků ze skupiny I, jejíž celkový počet byl 24 žáků. Ve skupině II nesprávnou odpověď zvolilo 13 žáků z 24. Špatně si vedla i skupina VII, v níž chybovali 3 žáci z 8 a skupina IV, ve které chybovalo 7 žáků z 19. Ve skupině V se objevilo 6 chybujících z 20 žáků. Nejlépe si pak vedly skupiny III a IV. Ve skupině III se zmýlili 4 žáci z 18 a ve skupině VI jen 3 žáci z 22.

Z uvedených výsledků všech uvedených slov v této kapitole jsem vytvořila průměr. Nejlépe osvojená vyjmenovaná slova má podle výsledků skupina VI. Dále pak Skupiny VII, V, III, a IV. Nejhůře dopadly skupiny II a I, tvořené z žáků základní školy. Z těchto výsledků lze usoudit, že čím vyšší ročníky, tím lépe mají vyjmenovaná slova procvičená a zažitá.

2.6. Shoda podmětu s přísudkem

2.6.1. Děti a střední rod

Tato problematika se řadí k syntaktickému pravopisu. Koncovka *y* se objeví v přísudku, pokud věta obsahuje v několikanásobném podmětu alespoň jedno podstatné jméno v neutru singuláru. Pokud by byla všechna podstatná jména středního rodu v množném čísle, bude sloveso zakončeno na *-a*. Co se týče podstatného jména *dítě* a jeho shody, dovoluji si ocitovat Pravidla českého pravopisu: „*Podstatné jméno dítě má v j. č. tvar středního rodu, ale v mn. č. tvar ženského rodu děti, a tedy i shodu v ženském rodě.*“ (Pravidla českého pravopisu 2009)

Na tuto gramatiku jsem v testech uvedla větu:

*Děti **běžely** za psy.*

*Na mistrovství Evropy v atletice **vyslaly** své sportovce i **Chorvatsko, Slovinsko a Řecko.***

*Včera **uzavřely** dohodu závodní **výbor** a **vedení** podniku.*

V první větě chybovali v největší míře žáci základní školy řadící se do skupin I a II. Ve skupině I se zmýlilo 5 žáků z 24, skupina II si vedla hůř, objevilo se v ní 7 chybujících žáků z 24. Skupiny IV a V měli po 2 chybujících žácích. Jeden chybující student se objevil ve skupině VII. 100% úspěšností se mohou pochlubit skupiny III a VI.

Ke druhé větě je třeba dodat, že správně by také byla varianta *Na mistrovství Evropy v atletice vyslalo své sportovce i Chorvatsko, Slovinsko a Řecko.*, ale žáci na začátku testu byli upozorněni, že mají doplnit pouze *i/y*. V této větě „ztroskotala“ skupina V se svými 19 chybujícími z 20 studentů. Hned za ní následovala skupina II s 21 chybujícími z 24 žáků a skupina I s 20 chybujícími z 24 žáků. Ani studenti vysoké školy si nevedli lépe, ve skupině VII se objevilo 6 studentů z 8, kteří zvolili nesprávnou variantu. Špatné *i* napsalo ve skupině III 13 žáků z 18 a ve skupině IV 13 žáků z 19. Nejlépe si vedla skupina VII, v níž chybovalo 12 studentů z 22. Z těchto výsledků lze vyčíst, že žáci nemají tuto problematiku osvojenou. To platí i pro následující větu.

Ve třetí větě dosáhla skupina V stejného výsledku jako ve větě předchozí (19 chybujících z 20). Stejně špatně si vedly skupiny I a VII. V I. skupině se našlo 21 žáků z 24, kteří zvolili nesprávnou variantu a ve skupině VII 7 studentů z 8. Ve skupině III napsalo špatné *i* 10 žáků z 18. Ve skupině II se zmýlilo 13 žáků z 24. Nejlépe si vedly skupiny IV a VI. Skupina VI měla 7 chybujících žáků z 19 a skupina VI 8 studentů z 22.

Z uvedených výsledků těchto tří vět jsem vytvořila průměr. Nejlépe osvojený střední rod má skupina VI, za ní následuje skupina IV a III. Horší výsledky se objevily u skupin II a VII. Nejvyšší míru chyb měly skupiny I a V. U této gramatiky není podstatné, která ze skupin dopadla lépe či hůře, ale výsledky vypovídají o neznalosti daných žáků a studentů.

2.6.2. Životnost a neživotnost u mužského rodu

Tato gramatika se řadí k syntaktickému pravopisu. *Koně*, stejně jako *rodiče* a *lidičky*, mají koncovku jako podstatná jména neživotná, ale shodu jako podstatná jména životná. Až poté co upřesníme, že se jedná o neživé koně, například dřevěné, můžeme použít shodu jako u podstatných jmen neživotných. *Sněhulák* je sice neživý, ale

označuje věc v tvaru životném, proto se musí napsat *i*. (Pravidla českého pravopisu 2009)

Na životnost a neživotnost mužského rodu jsem vybrala následující věty:

Koně se vzpínali.

Dřevěné houpací koně stály za výlohou.

Na dvoře stáli sněhuláci.

V první větě nejhorších výsledků dosáhla skupina VII, v níž chybovalo 5 žáků z 8. Po 5 chybujiících žácích měly i skupiny I a IV. „Nezazářila“ ani skupina V, ve které nesprávnou variantu zvolilo 9 studentů z 25. Studentům bohemistiky ze skupiny VI se také nevedlo, chyby se dopustilo 6 studentů z 22. Lepších výsledků dosáhly skupiny II a III. Ve skupině II se zmýlilo 6 žáků z 28 a ve skupině III pouze 3 žáci z 26.

Ve druhé větě dopadla nejlépe III. skupina, v níž bylo úspěšných 14 žáků z 18. Studenti ze skupiny VI měli mezi sebou 17 úspěšných spolužáků z 22. Ve skupině IV se chyby dopustilo 6 žáků z 19 a ve skupině I 8 žáků z 24. Skupina VII měla 3 chybujiící žáky z 8. Ve skupině II nesprávnou variantu zvolilo 13 žáků z 24. Nejhorších výsledků dosáhla skupina V, v níž se zmýlilo 12 studentů z 20.

Třetí větu bezchybně napsaly skupiny V a VII. Jeden chybujiící žák se objevil ve skupině IV. Ve skupině III se chyby dopustili dva žáci z 18. Po třech chybujiících měly skupiny I a VI. Nejvyšší míry chyb se dopustila skupina II s 6 chybujiícími z 24 žáků.

Z uvedených výsledků těchto tří vět jsem vytvořila průměr. Nejlépe osvojenou gramatiku má podle výsledků skupina III, za ní následuje skupina VI a IV. Špatně si nevedly ani skupiny I a V. Největší neznalost se projevila u skupin VII a II.

2.7. Koncovky u mužského rodu

Tato gramatika se řadí k morfoložickému pravopisu. U přídavných jmen přivlastňovacích píšeme na konci *y*. Výjimku tvoří 1. a 5. pád u životných jmen rodu mužského, ve kterém musíme zvolit *i*.

Na tuto gramatiku jsem v testech uvedla větu:

*Musím koupit krmení pro **tatínkovy králíky**.*

***Žižkovy oddíly** postavily vozové hradby.*

*Karlovi se nelíbily **Janáčkovy skladby**.*

*Připomněl jsem bratrovi, že **knihy** jsou **Petrovy**.*

Z hodnocení musím vynechat skupinu I, která tuto gramatiku nemá ještě probranou.

V přídavném jméně *tatínkovy* z první věty nejvíce chybovali studenti ze skupiny VII (5 studentů z 8). Ve skupině V se chyby dopustilo 9 žáků z 20 a ve skupině II 8 žáků z 24. Po 4 chybujiících žácích měly skupiny III a VI. Nejlépe dopadla skupina IV, v níž se objevil pouze jeden student, který se zmýlil.

Přídavné jméno *Žižkovy* napsala nejhůře skupina V, ve které nesprávnou variantu zvolilo 8 studentů z 20. Ve skupině III se zmýlilo 6 žáků z 18 a ve skupině II 7 žáků z 24. Skupina VII měla 2 chybujiící studenty z 8. Nejlépe si vedly skupiny IV a VI. Ve IV. skupině se objevili 2 chybujiící a ve skupině VI pouze jeden chybujiící student.

Spojení *Janáčkovy skladby* napsaly bezchybně skupiny VII a IV. Jeden chybujiící student se našel ve skupině VI. Ve skupině III se zmýlili 3 žáci z 18 a ve skupině V 5 žáků z 20. Nejvyšší míra chyb byla u skupiny II, v níž špatné *i* napsalo 9 žáků z 24.

Poslední spojení *Petrovy knihy* se podařilo nejlépe napsat ve skupinách VI a IV, které měly po jednom chybujiícím studentovi. 2 žáci z 20 patřící do skupiny V zvolili nesprávné *i*, stejně jako 3 žáci z 24 patřící do skupiny II. Nejvíce se chybovalo ve skupinách III a VII, obě skupiny měly po 4 chybujiících žácích.

Z uvedených výsledků těchto čtyř vět jsem vytvořila průměr. Nejlépe osvojenou gramatiku má podle výsledků skupina IV a skupina VI. Ostatní skupiny dopadly oproti těmto dvěma skupinám výrazně hůře. Nejvyšší míra neznalosti se prokázala u skupiny VII, dále pak u skupin V, II a III (pořadí od nejhoršího).

Závěr

V praktické části jsem uváděla průměry týkající se jednotlivých jevů napříč skupinami. Zde se zaměřím na celkové hodnocení konkrétních skupin. Předpokládala jsem, že počet chyb bude nejvyšší na nejnižším stupni a pravidelně se bude postupně zlepšovat směrem k nejvyššímu stupni vzdělání. Případně jsem počítala rovněž s opačným jevem, totiž že žáci se látku dobře naučí, ale postupem času ji zapomenou. Testy však taková tvrzení vyvrátily. Z testů, které obsahovaly desítky jevů, jsem vybrala a rozebrala jen některé z nich. Právě z těchto vybraných jevů jsem vytvořila průměry špatných odpovědí.

V testu č. 1. (viz tabulka č. 1 v příloze), ve kterém byly testovány převážně vyjmenovaná a méně používaná slova, tedy pravopis převážně lexikální, se nejnižší úroveň znalostí projevila u skupiny I, zastupující první stupeň základní školy. Zástupci této skupiny v jevech rozebraných v praktické části se mýlili procentuálně na 29,31%. Skupina IV byla druhou v pořadí s nejvyšší mírou chyb, zastupovala vyšší stupeň gymnázia. Procentuálně dosáhla 29,01% chyb. Druhý stupeň základní školy, který je označován jako skupina II, dosáhl 27,80% chyb. První stupeň se gramatiku teprve učí, proto není nejvyšší míra chyb překvapením. Ale je nečekané, že žáci druhého stupně základní školy dopadli lépe než studenti vyššího stupně gymnázia. 23,57% měla skupina V, zastupovaná studenty střední školy. Zde můžeme porovnat, že úroveň pravopisu gymnázií je nepatrně lepší než u střední odborné školy. Nižší stupeň gymnázií, skupina III, překonala starší ročníky a dosáhla 21,62 %. Na nižším stupni je tedy gramatika procvičována lépe než na vyšším, v němž se velká část hodin výuky češtiny zaměřuje na literaturu namísto pravopisu. Nejlépe dopadli studenti vysokých škol. Skupina VII měla 20,27% chyb. Nejnižší míry chyb dosáhli studenti bohemistiky ze skupiny VI. Míra chyb byla procentuálně 10,93%. (Viz tabulka č. 5 v příloze.)

Test č. 2. (viz tabulka č. 2 v příloze), byl zaměřen na koncovky jmen a shodu podmětu s přísudkem, tedy na pravopis převážně syntaktický a morfologický. Z výsledků lze usoudit, že tento test byl o něco náročnější. Výsledky zde odpovídaly víceméně vrůstající křivce se dvěma výjimkami, nejhůře dopadly nižší ročníky a nejlépe ty vyšší. Nejhůře dopadla opět skupina I s 42,30%, příčinou je zvláště to, že některé jevy teprve začali probírat. Skupina II chybovala na 35,35%. Výše zmíněnou výjimku tvoří studenti střední školy ze skupiny V. Míra chyb byla 25,91%. Skupina III, žáci nižšího stupně gymnázia, tentokrát dopadla hůř než stupeň vyššího gymnázia. Skupina

měla 25,25% chyb. Druhou výjimkou jsou studenti VŠ ze skupiny VII, kteří chybovali na 24,24%. Skupina IV měla druhou nejnižší míru chyb, procentuálně 17,38%. Nejlépe dopadli opět studenti bohemistiky s 13,91%. (Viz tabulka č. 6 v příloze.)

Po vytvoření průměru obou testů neúspěšněji si vedla skupina VI, za ní následovala skupina VII. Nejlépe tedy český pravopis týkající se *i/y* ovládají studenti vysoké školy. V další v pořadí jsou studenti gymnázia, celkově si vedli lépe studenti vyššího stupně (skupina IV) než žáci nižšího stupně (skupina III). Další na pořadí jsou studenti střední odborné školy (skupina V). Nejvyšší míra chyb se objevila u žáků základní školy, v níž si lépe vedli starší žáci (skupina II) než ti mladší (skupina I). (Viz tabulka č. 7 v příloze.)

A jaké jevy dělaly žákům největší problémy? Z testu č. 1. sem můžeme zařadit slova: *slynout*, *ližiny*, *nabitý vědomostmi*. V těchto třech jevech dosáhl počet chybujících žáků nad 60%. Nad 50% chybných odpovědí měly slova: *pýchavka* a *viklat*. 40% a více nesprávných odpovědí testy odhalily u spojení: *vymýtít d'ábla* a *visutý most*. Nad 30% špatně určených *i/y* měly jevy: *vikýř*, *dobyetí hradu*, *nabít mobil*, *koně se vzpínali*. (Viz tabulka č. 8 v příloze.)

Z testu č. 2. dělala největší problém věta *Na mistrovství Evropy v atletice vyslaly své sportovce i Chorvatsko, Slovinsko a Řecko*, v níž počet chybujících přesáhl 70%. Nad 60% nesprávných odpovědí se objevily u slov: *stanovení* (*Byli stanoveni noví hospodářští ukazatelé.*) a *uzavřely* (*Včera uzavřely dohodu závodní výbor a vedení podniku.*). 40% a více špatně určených *i/y* měly slova: *tip*, *otep*, *dobromyří*. 30% chybných odpovědí se objevilo u jevů: *Žižkovy oddíly*, *tatínkovy králiky*, *byli stanoveni ukazatelé*, *dřevěné koně stály*, *dnové minuli*, *chryzantémy*, *způsobily*. (Viz tabulka č. 9 v příloze.)

V dnešní době jsou studenti nuceni znát cizí jazyky, ale musíme si položit otázku, do jaké míry znají svůj mateřský jazyk. Pokusila jsem se ve své práci ukázat, že žáci neovládají pravopis tak, jak by měli. Vyřeší se tento problém zjednodušením pravopisu, nebo tím, že žáci zapracují na svých znalostech? Uživatelé češtiny, konkrétně rodilí mluvčí, by se měli zamyslet nad svou úrovní pravopisu, protože pokud bude klesat naše osobní úroveň, bude klesat i úroveň celého jazyka.

Bibliografie

BOGOCZOVÁ, Irena. *Textová opora ke studiu mluveného českého jazyka a dialektologie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 2009.

CURŤÍN, František. *Vývoj spisovné češtiny*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985, 180 s. Učebnice pro vysoké školy.

CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2010, 353 s. ISBN 978-80-246-1743-5.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1996, 380, [4] s. Jazykověda. ISBN 80-858-6612-9.

ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2003, 342 p. ISBN 80-866-4200-3.

Encyklopedický slovník češtiny. Praha: NLN, 2002, 604 s. ISBN 80-710-6484-X.

GREPL, Miroslav. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. Editor Petr Karlík, Marek Nekula, Zdenka Rusínová. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 799 s. ISBN 978-807-1069-805.

HAVRÁNEK, Bohuslav. *Česká mluvnice*. 4. vyd., přeprac. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.

HAVRÁNEK, Bohuslav. *Stručná mluvnice česká*. 18. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, 221 s.

HUBÁČEK, Jaroslav. *Český jazyk pro studující učitelství v 1.-4. ročníku základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 283 s. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-3958-7.

KROBOTOVÁ, Milena a Helena JODASOVÁ. *Základy českého pravopisu a pravopisná cvičení. 1. vyd.* Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2002, 96 s. ISBN 80-244-0511-3.

MACHEK, Václav. *Etymologický slovník jazyka českého.* vyd.3. Praha: Academia, 1971.

MACHEK, Václav. *Etymologický slovník jazyka českého.* 3. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, 866 s. ISBN 80-710-6242-1.

Nový akademický slovník cizích slov A-Ž. Vyd. 1. Editor Bohuslav Havránek. Praha: Academia, 2008, 879 s.

Pravidla českého pravopisu. vyd. 2. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1735-2.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník.* Vyd. 1. Voznice: Leda, 2001, 752 s. ISBN 80-859-2785-3

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Vyd. 3., rev. Praha: Academia, 2003, s. 461-462. ISBN 978-80-200-1080-3.

Slovník spisovného jazyka českého. 1. vyd. Editor Bohuslav Havránek. Praha: Academia, 1971.

ŠLOSAR, Dušan. *Spisovný jazyk v dějinách české společnosti.* Vyd. 3., opr. a dopl. Brno: Host, 2009, 178 s. ISBN 978-807-2943-111.

Užívání a prožívání jazyka: k 90. narozeninám Františka Daneše. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2010, s. 93-97. ISBN Užívání a prožívání jazyka.

VACHEK, Josef. *Psaný jazyk a pravopis.* In: Čtení o jazyce a poesii. Praha, Melantrich 1942, s. 231–306.

VEČERKA, Radoslav. *Staroslověnština*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

Periodika

ADAM, Robert. *Naše řeč*. K otázce kodifikační pravomoci. 2005, roč. 88, č. 4. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7842> [citováno 16. 12. 2012]

CVRČEK, Václav. Za ještě tvrdší kodifikační diktát?. *Naše řeč*. 2006, roč. 89, č. 1. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7867> [citováno 16. 12. 2012]

HAUSENBLAS, Karel. Psaní i a y podle nových Pravidel českého pravopisu. *Naše řeč*. 1957, roč. 40, 7-8. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4567> [citováno 16. 12. 2012]

HAVRÁNEK, Bohuslav. *Listy filologické*. K české dialektologii. 1924, 51.

HRUŠKOVÁ, Zdenka. Sirup a lišaj. *Naše řeč*. 1958, roč. 41, 1-2. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4603> [citováno 6. 2. 2013]

JEDLIČKA, Alois. Akademik Bohuslav Havránek šedesátiletý. *Naše řeč*. 1953, roč. 36, 1-2. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4263> [citováno 24. 2. 2013]

JELÍNEK, Milan. Jubilejní vydání Stručné mluvnice české. *Naše řeč*. 1967, roč. 50, č. 1. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=5250> [citováno 24. 2. 2013]

JELÍNEK, Milan. Má Naše řeč kodifikační pravomoc?. *Naše řeč*. 2005, roč. 88, č. 4. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7843> [citováno 16. 12. 2012]

KADERKA, Václav. Vymýtít/vymítat – falešná vidová dvojice?. *Naše řeč*. 2002, roč. 85, č. 2. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7679> [citováno 30. 11. 2012]

SEDLÁČEK, Miloslav. K vývoji českého pravopisu. Část 1. *Naše řeč*. 1993, roč. 76, č. 2. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=7120> [citováno 6. 2. 2013]

SEDLÁČEK, Miloslav. K vývoji českého pravopisu. Část 2. *Naše řeč*. 1993, roč. 76, č. 3. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7137> [citováno 24. 3. 2013]

SVĚRÁK, František. K původu jména babyka. *Naše řeč*. 1974, roč. 57, č. 4. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5791> [citováno 30. 11. 2012]

Visutý, vysutý, vysunutý. *Naše řeč*. 1922, roč. 6, č. 3. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=1422> [citováno 30. 11. 2012]

Internetové zdroje

Jazyková poradna ÚJČ AV ČR, v. v. i. 2008–2013. Internetová jazyková příručka [citováno 30. 11. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=100>>.

Jazyková poradna ÚJČ AV ČR, v. v. i. 2008–2013. Internetová jazyková příručka [citováno 30. 11. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=101>>.

Seznam příloh

Příloha 1: Test č. 1.

Příloha 2: Test č. 2.

Příloha 3: Výsledky testu č. 1.

Příloha 4: Výsledky testu č. 2.

Příloha 5: Tabulka výsledků testu č. 1. (Udává míru chybování v procentech.)

Příloha 6: Tabulka výsledků testu č. 2. (Udává míru chybování v procentech.)

Příloha 7: Celkové výsledky

Příloha 8: Výsledky jevů test č. 1.

Příloha 9: Výsledky jevů test č. 2.

Příloha 1

Návštěvníci nešetřil_ peněz_, aby nab_ l_ ztraceného zdraví. L_ kové střevíce se nosil_ v dřívějších dobách. Kostru tvořil_ sloupky, l_ žiny a vzpěry. Ml_ nář musí ml_ t ob_ lí každý den. L_ tom_ šl je krásné město. Je důležité v_ m_ tit d'ábla z těla. B_ la b_ da, neb_ lo na živob_ tí. P_ chnul do p_ chavky. L_ ška se nesl_ šně pl_ žila tajuplným lesem. Praha sl_ ne krásou. Ondra nab_ l_ sebedůvěry. Zločinec p_ ká za své ch_ b_. Dřevorubci v_ m_ tili les_. Do nal_ čené pasti se chytil_ netop_ ři. P_ tval zab_ tého slep_ še. V_ klal se mu poslední zub. Okno v_ kýře bylo rozb_ té. V_ plazovat jaz_ k je ošklivý zlozv_ k. Děti v_ l_ věnečky z b_ l_ ch kvítků. Hrad b_ l_ dob_ t. Nejv_ šší v_ sutý most se zřítíl. L_ sovali bab_ ku do herbáře. Nab_ l_ si mobil. K nehodě se nachom_ tl náhodou. Tisíciletí m_ jela. Koně se vzp_ nal_. B_ l_ skl_ čený žalem. B_ voj a Sp_ tihněv jsou starob_ lá jména. Zab_ val se nab_ dkou b_ lin. Jezdec pob_ dl koně b_ čem. L_ tostiv_ vzl_ kot b_ l_ sl_ šet až za dveře. Po hodině b_ l_ nab_ tý vědomostm_. O v_ kendu b_ lo s_ chravo.

Příloha 2

Připomněl jsem bratrov_, že knihy jsou Petrov_. Do Mladé Boleslav_ se sjel_ soutěžící z Ostrav_, Čáslav_, Chrudim_ a Sázav_. Mezi nejčastější t_p ch_b patří v_jmenovaná slova. Karlov_ se nelíb_l_ Janáčkov_ skladb_. Děti běžel_ za ps_. Mohutní ledoborci vyplul_ na pomoc. Dostal jsem zajímav_ t_p na dovolenou. Drahokam_ ho váb_l_. Stovky lidí provolával_ slávu. Na slavnosti vystoupil_ mužské i ženské sbory. Když se diváci usadil_, v divadle zhasl_ a zazněl_ první tóny přede hry. Závodníci se snažil_, aby jejich motocykl_ v_razil_ co nejrychleji. Na mistrovství Evrop_ v atletice v_slal_ své sportovce i Chorvatsko, Slovinsko a Řecko. Uzenáče byl_ na skladě. Setkal_ jsme se s Francouz_, Ital_, Španěl_ a Rus_. Žižkov_ oddíl_ postavil_ vozové hradb_. Musím koupit krmení pro tatínkov_ králík_. Při v_ronu je třeba pevné ob_nadlo. Snop_ byl_ svážen_ pevnými provaz_. B_l_ tam v_sázen_ četné větrolam_. Na dvoře stál_ sněhuláci. Obě mužstva a rozhodčí už nastoupil_ na hřiště. B_l_ stanoven_ nov_ hospodářští ukazatelé. Otep_ slám_ se vršel_ ve stoh. Dřevěné houpací koně stál_ za výlohou. Krásn_ dnové minul_, ošklivé dn_ se pomalu táhl_. K narozeninám chci chryzantém_. V receptu psal_ jednu nať dobromysl_. Ledovcové příkrov_ způsob_l_ svým pohybem mnohde eroz_. Včera uzavřel_ dohodu závodní v_bor a vedení podniku.

Příloha 3

Návštěvníci nešetřili penězi, aby nabyli ztraceného zdraví. Lýkové stěevíce se nosily v dřívějších dobách. Kostru tvořily sloupky, ližiny a vzpěry. Mlynář musí mlít obilí každý den. Litomyšl je krásné město. Je důležité vymýtít ďábla z těla. Byla bída, nebylo na živobytí. Píchnul do pýchavky. Liška se neslyšně plížila tajuplným lesem. Praha slyne krásou. Ondra nabyl sebedůvěry. Zločinec pyká za své chyby. Dřevorubci vymýtili lesy. Do nalíčené pasti se chytili netopýři. Pitval zabitého slepýše. Viklal se mu poslední zub. Okno vikýře bylo rozbité. Vyplazovat jazyk je ošklivý zlozvyk. Děti vily věnečky z bílých kvítků. Hrad byl dobyt. Nejvyšší visutý most se zřítíl. Lisovali babyku do herbáře. Nabil si mobil. K nehodě se nachomýtl náhodou. Tisíciletí mījela. Koně se vzpínali. Byl sklíčený žalem. Bivoj a Spytihněv jsou starobylá jména. Zabýval se nabídkou bylin. Jezdec pobídl koně bičem. Lítostivý vzlykot byl slyšet až za dveře. Po hodině byl nabitý vědomostmi. O víkendu bylo sychravo.

Příloha 4

Připomněl jsem bratrovi, že knihy jsou Petrovy. Do Mladé Boleslavi se sjeli soutěžící z Ostravy, Čáslavi, Chrudimi a Sázavy. Mezi nejčastější typ chyb patří vyjmenovaná slova. Karlovi se nelíbily Janáčkovy skladby. Děti běžely za psy. Mohutní ledoborci vypluli na pomoc. Dostal jsem zajímavý tip na dovolenou. Drahokamy ho vábily. Stovky lidí provolávaly slávu. Na slavnosti vystoupily mužské i ženské sbory. Když se diváci usadili, v divadle zhasli a zazněly první tóny přede hry. Závodníci se snažili, aby jejich motocykly vyrazily co nejrychleji. Na mistrovství Evropy v atletice vyslaly své sportovce i Chorvatsko, Slovinsko a Řecko. Uzenáče byly na skladě. Setkali jsme se s Francouzi, Italy, Španěly a Rusy. Žižkovy oddíly postavily vozové hradby. Musím koupit krmení pro tatínkovy králíky. Při výronu je třeba pevné obinadlo. Snopy byly svázané pevnými provazy. Byly tam vysázeny četné větrolamy. Na dvoře stáli sněhuláci. Obě mužstva a rozhodčí už nastoupili na hřiště. Byli stanoveni noví hospodářští ukazatelé. Otepi slámy se vršely ve stoh. Dřevěné houpací koně stály za výlohou. Krásní dnové minuli, ošklivé dny se pomalu táhly. K narozeninám chci chryzantémy. V receptu psali jednu nať dobromysli. Ledovcové příkrovy způsobily svým pohybem mnohde erozi. Včera uzavřely dohodu závodní výbor a vedení podniku.

Příloha 5

Skupina	Skupina I	Skupina II	Skupina III	Skupina IV	Skupina V	Skupina VI	Skupina VII
Počet zúčastněných	13	28	26	15	25	22	8
nabyl	23,08%	7,14%	11,54%	33,33%	12,00%	0,00%	12,50%
lýkové	15,38%	3,57%	7,69%	13,33%	0,00%	0,00%	0,00%
lížiny	69,23%	42,86%	96,15%	86,67%	56,00%	31,82%	62,50%
mlynář	0,00%	3,57%	0,00%	6,67%	0,00%	0,00%	12,50%
mít	30,77%	50,00%	38,46%	33,33%	36,00%	4,55%	12,50%
vymýt	0,00%	3,57%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	12,50%
vymýt	7,69%	28,57%	38,46%	53,33%	88,00%	72,73%	50,00%
živobyti	7,69%	17,86%	7,69%	13,33%	12,00%	9,09%	0,00%
pichnul	15,38%	28,57%	7,69%	0,00%	0,00%	0,00%	12,50%
pýchavky	92,31%	10,71%	30,77%	80,00%	48,00%	40,91%	50,00%
plížila	15,38%	21,43%	15,38%	13,33%	20,00%	0,00%	12,50%
slyne	84,62%	71,43%	46,15%	73,33%	88,00%	59,09%	50,00%
nabyl	23,08%	14,29%	7,69%	13,33%	8,00%	0,00%	0,00%
vyká	30,77%	21,43%	3,85%	33,33%	16,00%	4,55%	12,50%
vymýtli	0,00%	17,86%	7,69%	20,00%	24,00%	13,64%	50,00%
naličené	30,77%	35,71%	7,69%	26,67%	12,00%	4,55%	0,00%
viklal	61,54%	57,14%	76,92%	66,67%	56,00%	13,64%	37,50%
vikře	61,54%	64,29%	46,15%	40,00%	16,00%	4,55%	37,50%
vyplazovat	7,69%	10,71%	0,00%	6,67%	8,00%	0,00%	12,50%
zlozvyk	30,77%	17,86%	3,85%	13,33%	4,00%	0,00%	0,00%
vily	30,77%	32,14%	19,23%	26,67%	16,00%	4,55%	37,50%
dobyt	53,85%	75,00%	34,62%	33,33%	60,00%	9,09%	12,50%
nejvyšší	23,08%	17,86%	0,00%	0,00%	16,00%	0,00%	0,00%
visutý	53,85%	57,14%	65,38%	60,00%	52,00%	13,64%	37,50%
lisovali	30,77%	35,71%	34,62%	13,33%	8,00%	4,55%	12,50%
babyku	30,77%	17,86%	34,62%	33,33%	4,00%	0,00%	0,00%
nabil	30,77%	50,00%	26,92%	46,67%	24,00%	9,09%	25,00%
nachomýtl	23,08%	3,57%	15,38%	13,33%	28,00%	13,64%	62,50%
vzpínali	38,46%	21,43%	11,54%	33,33%	36,00%	27,27%	62,50%
starobylá	0,00%	17,86%	11,54%	20,00%	4,00%	0,00%	0,00%
zabýval	38,46%	21,43%	15,38%	26,67%	4,00%	0,00%	12,50%
nabídkou	23,08%	14,29%	7,69%	0,00%	12,00%	0,00%	0,00%
pobidl	0,00%	25,00%	7,69%	13,33%	16,00%	0,00%	0,00%
bičem	15,38%	21,43%	7,69%	6,67%	8,00%	0,00%	0,00%
vzlykot	7,69%	14,29%	0,00%	20,00%	0,00%	0,00%	0,00%
nabitý	53,85%	53,57%	46,15%	100,00%	80,00%	63,64%	50,00%
vikendu	23,08%	21,43%	7,69%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Celkový průměr	29,31%	27,80%	21,62%	29,01%	23,57%	10,93%	20,27%

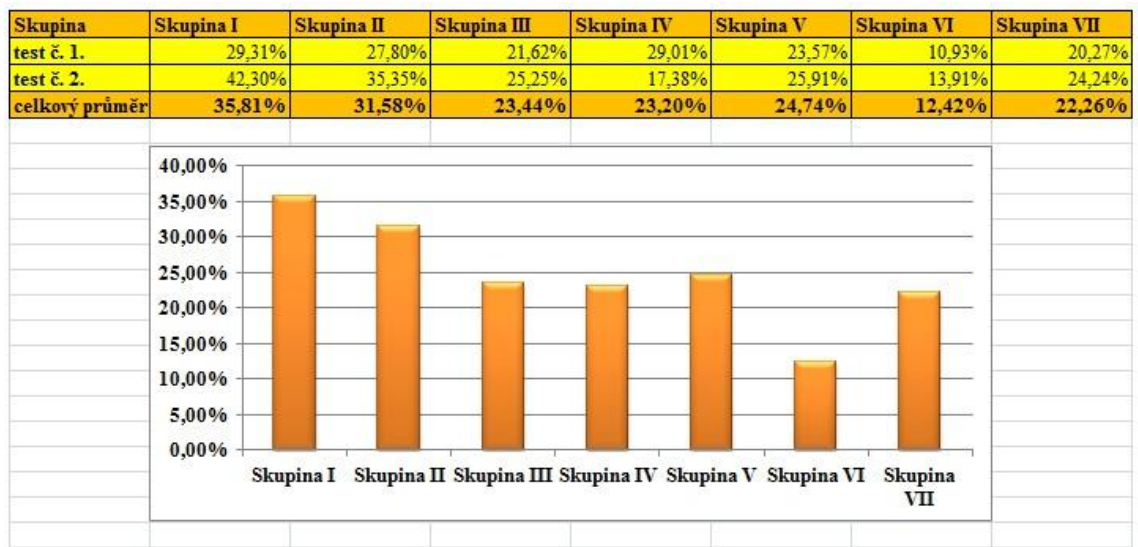

Příloha 6

Skupina	Skupina I	Skupina II	Skupina III	Skupina IV	Skupina V	Skupina VI	Skupina VII
Počet zúčastněných	24	24	18	19	20	22	8
bratři	20,83%	20,83%	11,11%	5,26%	0,00%	0,00%	12,50%
Petrovy	79,17%	12,50%	22,22%	5,26%	10,00%	4,55%	50,00%
typ	37,50%	20,83%	5,56%	5,26%	10,00%	9,09%	0,00%
Karlovi	25,00%	20,83%	16,67%	21,05%	5,00%	0,00%	12,50%
nelibí	25,00%	29,17%	5,56%	10,53%	10,00%	4,55%	12,50%
Janáčkovy	87,50%	37,50%	16,67%	0,00%	25,00%	4,55%	0,00%
běžely	20,83%	29,17%	0,00%	10,53%	10,00%	0,00%	12,50%
vypluli	4,17%	41,67%	27,78%	15,79%	10,00%	18,18%	12,50%
tip	62,50%	37,50%	88,89%	47,37%	65,00%	18,18%	0,00%
drahokamy	16,67%	37,50%	22,22%	5,26%	0,00%	13,64%	12,50%
vábily	33,33%	29,17%	11,11%	10,53%	10,00%	9,09%	0,00%
vyrazily	4,17%	4,17%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
vyslaly	83,33%	87,50%	72,22%	68,42%	95,00%	54,55%	75,00%
byly	41,67%	12,50%	16,67%	15,79%	60,00%	13,64%	12,50%
žížkovy	70,83%	29,17%	33,33%	10,53%	40,00%	4,55%	25,00%
tatinkovy	87,50%	33,33%	22,22%	5,26%	45,00%	18,18%	62,50%
výronu	37,50%	4,17%	5,56%	5,26%	5,00%	9,09%	0,00%
obinadlo	29,17%	54,17%	11,11%	0,00%	0,00%	4,55%	12,50%
vysázeny	0,00%	4,17%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
větrolamy	37,50%	37,50%	16,67%	5,26%	35,00%	9,09%	37,50%
stáli	12,50%	25,00%	11,11%	5,26%	0,00%	13,64%	0,00%
byli	45,83%	33,33%	16,67%	36,84%	30,00%	31,82%	50,00%
stanovení	75,00%	66,67%	44,44%	47,37%	75,00%	50,00%	62,50%
noví	54,17%	37,50%	27,78%	15,79%	30,00%	9,09%	12,50%
oteplí	70,83%	83,33%	61,11%	42,11%	15,00%	27,27%	37,50%
stály	33,33%	54,17%	22,22%	31,58%	60,00%	22,73%	37,50%
minuli	37,50%	37,50%	55,56%	42,11%	20,00%	27,27%	50,00%
táhly	16,67%	16,67%	0,00%	0,00%	5,00%	4,55%	12,50%
chryzantémy	41,67%	54,17%	27,78%	21,05%	35,00%	18,18%	12,50%
dobromysli	45,83%	58,33%	83,33%	10,53%	25,00%	9,09%	50,00%
způsobily	70,83%	54,17%	22,22%	36,84%	30,00%	13,64%	37,50%
uzavřely	87,50%	54,17%	55,56%	36,84%	95,00%	36,36%	87,50%
výbor	0,00%	8,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Celkový průměr	42,30%	35,35%	25,25%	17,38%	25,91%	13,91%	24,24%

Příloha 7

Příloha 8

Skupina	Skupina I	Skupina II	Skupina III	Skupina IV	Skupina V	Skupina VI	Skupina VII	Výsledky
Počet zúčastněných	13	28	26	15	25	22	8	
nabylí	23,08%	7,14%	11,54%	33,33%	12,00%	0,00%	12,50%	14,23%
lýkové	15,38%	3,57%	7,69%	13,33%	0,00%	0,00%	0,00%	5,71%
lížiny	69,23%	42,86%	96,15%	86,67%	56,00%	31,82%	62,50%	63,60%
mlynář	0,00%	3,57%	0,00%	6,67%	0,00%	0,00%	12,50%	3,25%
mlít	30,77%	50,00%	38,46%	33,33%	36,00%	4,55%	12,50%	29,37%
vymýtít	0,00%	3,57%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	12,50%	2,30%
vymýtit	7,69%	28,57%	38,46%	53,33%	88,00%	72,73%	50,00%	48,40%
živobyti	7,69%	17,86%	7,69%	13,33%	12,00%	9,09%	0,00%	9,67%
pichnul	15,38%	28,57%	7,69%	0,00%	0,00%	0,00%	12,50%	9,16%
pýchavky	92,31%	10,71%	30,77%	80,00%	48,00%	40,91%	50,00%	50,39%
plížiła	15,38%	21,43%	15,38%	13,33%	20,00%	0,00%	12,50%	14,00%
slýne	84,62%	71,43%	46,15%	73,33%	88,00%	59,09%	50,00%	67,52%
nabyl	23,08%	14,29%	7,69%	13,33%	8,00%	0,00%	0,00%	9,48%
pyká	30,77%	21,43%	3,85%	33,33%	16,00%	4,55%	12,50%	17,49%
vymýtili	0,00%	17,86%	7,69%	20,00%	24,00%	13,64%	50,00%	19,03%
naličené	30,77%	35,71%	7,69%	26,67%	12,00%	4,55%	0,00%	16,77%
viklal	61,54%	57,14%	76,92%	66,67%	56,00%	13,64%	37,50%	52,77%
vikře	61,54%	64,29%	46,15%	40,00%	16,00%	4,55%	37,50%	38,57%
vyplazovat	7,69%	10,71%	0,00%	6,67%	8,00%	0,00%	12,50%	6,51%
zlozvyk	30,77%	17,86%	3,85%	13,33%	4,00%	0,00%	0,00%	9,97%
vily	30,77%	32,14%	19,23%	26,67%	16,00%	4,55%	37,50%	23,84%
dobyt	53,85%	75,00%	34,62%	33,33%	60,00%	9,09%	12,50%	39,77%
nejvyšší	23,08%	17,86%	0,00%	0,00%	16,00%	0,00%	0,00%	8,13%
visutý	53,85%	57,14%	65,38%	60,00%	52,00%	13,64%	37,50%	48,50%
lisovali	30,77%	35,71%	34,62%	13,33%	8,00%	4,55%	12,50%	19,93%
babyku	30,77%	17,86%	34,62%	33,33%	4,00%	0,00%	0,00%	17,23%
nabil	30,77%	50,00%	26,92%	46,67%	24,00%	9,09%	25,00%	30,35%
nachomýtl	23,08%	3,57%	15,38%	13,33%	28,00%	13,64%	62,50%	22,79%
vzpínali	38,46%	21,43%	11,54%	33,33%	36,00%	27,27%	62,50%	32,93%
starobylá	0,00%	17,86%	11,54%	20,00%	4,00%	0,00%	0,00%	7,63%
zabýval	38,46%	21,43%	15,38%	26,67%	4,00%	0,00%	12,50%	16,92%
nabídkou	23,08%	14,29%	7,69%	0,00%	12,00%	0,00%	0,00%	8,15%
pobídl	0,00%	25,00%	7,69%	13,33%	16,00%	0,00%	0,00%	8,86%
bičem	15,38%	21,43%	7,69%	6,67%	8,00%	0,00%	0,00%	8,45%
vzlykot	7,69%	14,29%	0,00%	20,00%	0,00%	0,00%	0,00%	6,00%
nabítý	53,85%	53,57%	46,15%	100,00%	80,00%	63,64%	50,00%	63,89%
vikendu	23,08%	21,43%	7,69%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	7,46%

